

Procjena rizika na strani osiguranika i pravo na zaborav prilikom sklapanja ugovora o životnom osiguranju

Draganić, Dora

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:294731>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

PRAVNI FAKULTET

Katedra za pomorsko i općeprometno pravo

**“Procjena rizika na strani osiguranika i pravo na zaborav
prilikom sklapanja ugovora o životnom osiguranju”**

Diplomski rad

Student: Dora Draganić

Mentor: prof.dr.sc. Jasenko Marin

U Zagrebu, 2024.

Izjava o izvornosti

Ja, Dora Draganić, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

_____Dora Draganić v.r. _____

Sadržaj

A. UVOD	1
1. OSNOVNI ELEMENTI UGOVORA O ŽIVOTNOM OSIGURANJU	2
1.1. Definicija	2
1.2. Izvori	6
1.3. Forma ugovora	6
1.4. Stranke ugovora	7
2. KLASIFIKACIJA ŽIVOTNOG OSIGURANJA	10
3. VRSTE RIZIKA UNUTAR VRSTA ŽIVOTNIH OSIGURANJA	11
3.1. Životna osiguranja	11
3.2. Rentno osiguranje	13
3.3. Dopunsko osiguranje uz osiguranje života	13
3.4. Osiguranje za slučaj vjenčanja ili sklapanja životnog partnerstva ili rođenja 14	
3.5. Životna ili rentna osiguranja kod kojih ugovaratelj snosi rizik ulaganja (<i>unit linked</i> životna osiguranja)	14
3.6. Tontine	16
3.7. Osiguranje s kapitalizacijom isplate	16
4. VISINA PREMIJE	17
4.1. Rizici na strani osiguranika	19
4.1.1. Dob	20
4.1.2. Spol	22
4.1.3. Zdravlje	23
4.1.4. Hobi i životne navike	25
4.2. Vrijeme na koje je ugovor sklopljen	26
4.3. Iznos na koji je ugovor sklopljen	26
5. PRIJAVA RIZIKA NA STRANI OSIGURANIKA	28
5.1. Ispunjavanje upitnika o zdravlju/pregled	28
5.2. Netočna prijava informacija	29
6. PRAVO NA ZABORAV	32
6.1. Uvod	32
6.2. Rezolucija Europskog parlamenta 2020/2267 (INI)	33

6.3. Usporedba europskih pravnih sustava	37
7. ZAKLJUČAK	41
8. POPIS LITERATURE	43

A. UVOD

Ugovorom o osiguranju osiguravatelj preuzima obvezu isplate osigurnine, bilo samom ugovaratelju, osiguraniku ili korisniku osiguranja, pod uvjetom da se ostvari u ugovoru definiran osigurani slučaj, a ugovaratelj osiguranja zauzvrat savjesno uplaćuje u određenim periodičnim iznosima premije kao cijenu osiguranja.

Iako postoje različite podjele osiguranja na temelju različitih kriterija, ovaj rad je posvećen ugovoru o osiguranju života, njegovim osnovnim obilježjima, izvorima koji ga definiraju, ali i specifičnostima koje ga razlikuju od ostalih vrsta osiguranja kojima se susrećemo svakodnevno.

Detaljno će se pojasniti klasifikacija životnog osiguranja u Republici Hrvatskoj kako bi se na jednom mjestu sistematizirale sve vrste rizika unutar vrsta životnog osiguranja, od kojih su najčešći u praksi mješovito osiguranje i riziko životno osiguranje za slučaj smrti.

Nadalje, u radu će se objasniti o čemu danas ovisi cijena osiguranja koju plaćamo osiguravateljima, kako osiguranik može utjecati na premiju i zašto osiguravatelji sve češće koriste upitnike o zdravlju i preglede u zdravstvenoj instituciji prilikom određivanja iste.

Također će se navesti i moguće posljedice zatajivanja ili netočnog prijavljivanja informacija o zdravstvenom stanju osiguravajućim društvima te na koji način to regulira hrvatski zakon.

Konačno, naglasak će biti na aktualnoj temi rasprave na području osiguranja u cijeloj Europskoj Uniji, tzv. „pravu na zaborav“ pacijenata koji su preboljeli rak i njihovom položaju prilikom ugovaranja životnog osiguranja te poteškoćama kojima se nose svakodnevno.

1. OSNOVNI ELEMENTI UGOVORA O ŽIVOTNOM OSIGURANJU

1.1. Definicija

Prema čl.921. Zakona o obveznim odnosima (dalje ZOO) „ugovorom o osiguranju osiguratelj se obvezuje ugovaratelju osiguranja isplatiti osiguraniku ili korisniku osiguranja osigurninu ako nastane osigurani slučaj, a ugovaratelj se osiguranja obvezuje osiguratelju platiti premiju osiguranja“.¹ Ova definicija uniformna je definicija pojma ugovora o osiguranju i za osiguranja osoba (uključujući i osiguranje života osoba), ali i za osiguranja imovine te je zakonodavac u jednoj definiciji sažeo sve bitne sastojke ugovora- stranke, osigurninu, osigurani slučaj, premiju.² Jedan od glavnih sastojaka ugovora o osiguranju jest osigurani slučaj, a možemo ga definirati kao događaj prouzročen osiguranim rizikom.³ Osigurani rizik je moguća opasnost, mogućnost nastupa nekog štetnog događaja.⁴ No, kako i sam zakon kaže, nije svaki događaj ujedno osigurani rizik već on mora biti „budući, neizvjestan i nezavisan od isključive volje ugovaratelja osiguranja ili osiguranika“.⁵

Markov u svojem radu navodi još neke kriterije koje bi trebao ispunjavati rizik: on treba biti moguć i ostvarljiv, gospodarski štetan (npr. u odnosu na ljudski život), disperziran u vremenu i prostoru (pojedinačno u različito vrijeme i na različitim mjestima), ponavljati se u kraćim ili duljim vremenskim razmacima (da možemo prikupiti statističke podatke), biti zakonski dopušten (na temelju pozitivnih propisa), da se može izraziti u novčanoj ili imovinskoj vrijednosti, a ujedno i neizvjestan i neovisan od isključive volje osiguranika.⁶ Pošto smo rekli da je bitno da je osigurani slučaj budući i neizvjestan, ugovaranje osiguranja ako je u trenutku njegovog sklapanja već nastao osigurani slučaj, bio u nastupanju, bilo je izvjesno da će nastupiti ili je već tada prestala njegova mogućnost da nastane, u tom slučaju povući će ništetnost tog ugovora.⁷ Iznimno, prema zakonu će se dopustiti ispunjenje takvog ugovora o osiguranju ako

¹ Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23), dalje ZOO, čl.921.

² Ćurković, M., Ugovor o osiguranju, Pravo u gospodarstvu : časopis za gospodarsko-pravnu teoriju i praksu : a journal for business law theory and practice - 44(2005.),4; str.265.

³ ZOO, čl.922.st.1.

⁴ Markov, M., Ocjena rizika i prihvata ponude u mješovitom osiguranju života, Osiguranje i privreda: Časopis za teoriju i praksu osiguranja, 36, 1996., 11-12, str.16.

⁵ ZOO, čl.922.st.2.

⁶ Markov, M., Ocjena rizika i prihvata ponude u mješovitom osiguranju života, *op.cit.* u bilj. 4., str. 16.

⁷ ZOO, čl.922.st. 3.

su stranke prethodno ugovorile da će obuhvatiti i određeno razdoblje koje prethodi sklapanju ugovora, a biti će ništetan samo ako je zainteresiranoj strani u trenutku njegovog sklapanja bilo poznato da se osigurani slučaj već dogodio ili da je već tada onemogućeno njegovo ispunjenje.⁸ Također osiguravatelj nije obvezan na plaćanje osigurnine ako su bilo ugovaratelj osiguranja, osiguranik ili korisnik osiguranja namjerno ili prijevarom izazvali osigurani slučaj.⁹

Cijela svrha sklapanja ugovora o osiguranju je radi dobivanja osigurnine u slučaju ostvarenja osiguranog slučaja.¹⁰ Tako je i u zakonu u kogentnoj odredbi kao jedna od osnovnih obveza osiguravatelja propisana obveza plaćanja ugovorene osigurnine u ugovorenom roku, koji ne može biti dulji od 14 dana od kada je osiguravatelj obaviješten o tome da se osigurani slučaj ostvario.¹¹ Pošto obveza osiguravatelja nije u svim situacijama tako jasna, dopustilo se odstupanje od ovog roka te se tako osiguravatelju omogućuje da isplati osigurninu u roku od trideset dana od dana primitka odštetnog zahtjeva ili ga obavijesti o neosnovanosti zahtjeva, ako mu je potrebno stanovito dodatno vrijeme da utvrdi iznos osigurnine.¹² Sljedeći stavci ovog članka u zakonu su išli *in favorem* osiguranika, upravo zato što su bile česte zlouporabe od strane osiguravatelja te su odugovlačili isplaćivanje osigurnine, pa tako je osiguravatelj dužan u slučaju nepoštivanja rokova iz zakona, isplatiti osiguraniku/korisniku osiguranja zatezne kamate od dana primitka obavijesti o osiguranom slučaju plus naknadu štete koja mu je posljedično nastala.¹³ A, ako uopće nije uspio odrediti iznos osigurnine u zakonskim rokovima, mora odmah isplatiti iznos nespornog dijela svoje obveze na ime predujma.¹⁴

Koliko s jedne strane postoji obveza osiguravatelja da isplati ugovoreni iznos, toliko s druge strane postoji i obveza ugovaratelja osiguranja da plaća redovito premiju osiguranja, koju ću detaljnije obraditi u narednim poglavljima.¹⁵ Pošto je ipak smisao uplaćivanja premija životnog osiguranja prikupljanje određenih financijskih sredstava u obliku matematičke pričuve koja će se isplatiti u skladu s ugovorenim uvjetima osiguraniku, u slučaju neplaćanja premije životnog osiguranja, ne dolazi odmah do raskida ugovora.¹⁶ Ako je ugovaratelj do tog trenutka platio

⁸ ZOO, čl.922 st.4.

⁹ ZOO, čl.944.

¹⁰ Ćurković, M., Ugovor o osiguranju, *op.cit.* u bilj.2., str.270.

¹¹ ZOO, čl.943.st.1.

¹² ZOO, čl.943.st.2.

¹³ Ćurković, M., Ugovor o osiguranju, *op.cit.* u bilj.2., str.271.

¹⁴ ZOO, čl.943.st.3.

¹⁵ ZOO, čl.921.

¹⁶ HANFA edukativna brošura: Osiguranje, dostupno na: <https://www.hanfa.hr/media/szoni3st/za-web-osiguranje-2019.pdf> (13.05.2024.), str.8.

najmanje tri godišnje premije, osiguravatelj će ga u nekom roku pozvati da plati te dospjele neplaćene premije, u roku koji ne može biti kraći od mjesec dana od kada mu je uručeno preporučeno pismo kojim ga je osiguravatelj obaviješta o njegovoj obvezi.¹⁷ Tek onda u slučaju neispunjenja svoje obveze, osiguravatelju može ostati opcija da smanji ugovoreni osigurani iznos na iznos kapitalizirane svote.¹⁸ U suprotnom slučaju, ako nisu bile plaćene minimalno tri godišnje premije, osiguravatelj će također pozvati ugovaratelja da plati premije, ali ovdje ako on to ne učini, to dovodi do raskida ugovora te osiguravatelj zadržava za sebe uplaćene premije.¹⁹ No, ako se u tom periodu, dok još nije došlo do smanjenja osiguranog iznosa ili raskida ugovora, dogodi osigurani slučaj, ako su bile plaćene barem tri godišnje premije rezultirat će smanjenjem ugovorenog osiguranog iznosa, odnosno ako nisu bile plaćene tri godišnje premije, presumirat će se da je ugovor raskinut.²⁰

Zbog svega navedenog bitno je znati svoja prava i mogućnosti u slučaju da trenutačno ugovaratelj nije u mogućnosti plaćati dalje premije životnog osiguranja, ali ne želi ostati bez svih uplaćenih sredstava, nudi mu se opcija otkupa ili kapitalizacije police osiguranja.²¹ Kapitalizaciju police životnog osiguranja smo već upoznali, to je mogućnost da ugovor i dalje traje ali sa smanjenom osigurninom i ne plaćanjem daljnjih premija, dok kod otkupa životne police ugovor prestaje važiti prije isteka roka trajanja osiguranja.²² U obje situacije uvjet je da moraju biti plaćene najmanje tri godišnje premije.²³ Otkup je poseban način prestanka ugovora o osiguranju, uvijek će biti potreban pisani zahtjev ugovaratelja osiguranja, a umjesto da se ugovor nastavi uz smanjenu osigurninu, ovdje osiguravatelj isplati vrijednost otkupa police koja je u jednom od najsretnijih slučajeva jednaka ušteđenom iznosu premija, to jest matematičkoj rezervi.²⁴ Otkup police ne mogu zahtijevati vjerovnici ugovaratelja, a korisnik osiguranja može iznimno zahtijevati otkup ako je određivanje korisnika neopozivo.²⁵ Također, ako je polica

¹⁷ ZOO, čl.969.st.2.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid.

²⁰ ZOO, čl.969 st.4.

²¹ HANFA edukativna brošura: Osiguranje, *op.cit.* u bilj. 16, str.8.

²² Ibid., str.26.

²³ Ibid.

²⁴ Markov, M., Pravo ugovaratelja osiguranja života prije nastupa osiguranog slučaja, Osiguranje : hrvatski časopis za teoriju i praksu osiguranja,38, 1998., 1-2, str.18.

²⁵ ZOO, čl. 978.st.3.

životnog osiguranja predana u zalog te tražbina zbog koje je dan zalog ne bude namirena u trenutku dospelosti, vjerovnik može zahtijevati otkup police.²⁶

²⁶ ZOO, čl.978. st.4.

1.2. Izvori

Kao najbitniji izvor za djelatnosti osiguranja života ističe se Zakon o osiguranju čija je posljednja izmjena na snazi od 01.01.2023.²⁷ U njemu možemo pronaći klasifikaciju životnih osiguranja u Republici Hrvatskoj kao i to da nas upućuje na primjenu Pravilnika o rasporedu vrsta rizika po skupinama i vrstama osiguranja odnosno reosiguranja (dalje „Pravilnik“) gdje su detaljnije objašnjene vrste osiguranje čime ću se baviti dalje u radu.²⁸ Kao i u većini osiguranja, uvijek je bitno zaviriti i u Zakon o obveznim odnosima (dalje ZOO) gdje možemo naći odredbe i za ugovor o životnom osiguranju, a pogotovo u članku 967. gdje se objašnjava koji su to bitni elementi police osiguranja života. Tako se navodi da pored sastojaka koje mora imati svaka polica, moraju dodatno biti naznačeni : ime i prezime osobe na čiji se život odnosi osiguranje, nadnevak njezina rođenja ili rok o kojem ovisi nastanak prava na isplatu osiguranog iznosa. S toga je vrlo bitno napomenuti kako polica osiguranja života nikako ne može biti na donositelja, već isključivo na ime određene osobe ili po naredbi.²⁹ Na europskom planu se ističe nekoliko ključnih direktiva za ovu vrstu osiguranja. Tako je najbitnija Direktiva Solventnost II kao novi zakonodavni i regulatorni okvir poslovanja za osiguravajuća društva i društva za reosiguranje u Europskoj Uniji.³⁰ U njoj su postavljeni temelji za nova pravila solventnosti i upravljanja rizikom te efikasni mehanizmi zaštite osiguranika. Njome se ujedno utvrđuju pravila za upravljanje, upravljanje rizicima, transparentnost i nadzorna pravila.³¹

1.3. Forma ugovora

Prema članku 286.,stavku 1. ZOO-a, „ugovor se može sklopiti u bilo kojem obliku, osim ako je zakonom drukčije određeno“.³² Za određene pravne poslove određeni oblik bit će

²⁷ Zakon o osiguranju (NN 30/15, 112/18, 63/20, 133/20, 151/22).

²⁸ Pravilnik o rasporedu vrsta rizika po skupinama i vrstama osiguranja odnosno reosiguranja (NN 23/16, 27/16, 42/19, 142/22).

²⁹ Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23), dalje ZOO.

³⁰ Solvency II, dostupno na: <https://huo.hr/hr/ostale-korisne-informacije/solvency-ii> (9.5.2024.).

³¹ Direktiva 2009/138/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2009. o osnivanju i obavljanju djelatnosti osiguranja i reosiguranja (Solventnost II) (preinačeno) (Tekst značajan za EGP), posebno izdanje na hrvatskom jeziku: Poglavlje 06 Svezak 010 Str. 153 – 307.

³² ZOO, čl.286.st.1.

pretpostavka da upravo ti pravni poslovi steknu pravnu valjanost, stoga subjekti pravnog odnosa neće moći zanemariti svoju obvezu poštivanja pravne forme, neovisno o tome imaju li i inače potrebu za pisanom dokumentacijom o pravnom poslu ili to nije slučaj. Najčešći razlog inzistiranja na pisanoj formi ugovora kao pretpostavke valjanosti je radi postizanja sigurnosti i izvjesnosti u pravnim odnosima.³³ Obveza sklapanja ugovora u pisanom obliku rezultira sastavljanjem isprave. Isprava je predmet na kojem je pismom zabilježena neka izjava, neovisno o mediju na kojem je zapisana.³⁴ Upravo posebne odredbe glede oblika ugovora nalazimo u ZOO-u u članku 925. gdje je propisano da je o „sklopljenom ugovoru o osiguranju osiguratelj obvezan bez odgađanja ugovaratelju osiguranja predati uredno sastavljenu policu osiguranja ili neku drugu ispravu o osiguranju (list pokrića)“, čime zapravo zakon određuje da je polica, odnosno list pokrića obvezatna isprava o već prethodno sklopljenom ugovoru o osiguranju.³⁵ Iako je u stavku 1. istog članka navedeno da je ugovor o osiguranju sklopljen u trenutku kada je ponuda o osiguranju prihvaćena, ipak se u stavku 3. navodi iznimka da kod ugovora o osiguranju osoba, a u to spada i životno osiguranje, ugovor će biti sklopljen tek kada ugovorne strane potpišu policu osiguranja, dakle polica osiguranja jest sam ugovor.³⁶ Na temelju navedenog možemo donijeti zaključak da je ugovor o osiguranju života stoga ipak formalan ugovor jer je polica osiguranja ugovor o osiguranju ali i konsenzualan ugovor jer je potrebna suglasnost volja obje ugovornih strana o sadržaju ugovora koje će izdati policu kao akt prihvata ponude.³⁷

1.4. Stranke ugovora

Prema uputama Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (dalje: HANFA) na njihovim web stranicama možemo naći informaciju tko su ključni sudionici na tržištu osiguranja. Tako poslove osiguranja mogu obavljati *društva za osiguranje* sa sjedištem u Hrvatskoj, društva za osiguranje iz druge države članice (države članice Europske Unije ili Europskog gospodarskog prostora) i podružnice stranih društava za osiguranje osnovane u Hrvatskoj te koje imaju

³³ Nikšić, S., Pisani oblik ugovora i drugih pravnih poslova. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 72, br. 1-2 (2022.): str.304.

³⁴ *Ibid.*, str.303.

³⁵ ZOO, čl.925.st.2.

³⁶ *Ibid.*, čl.925.st.1,st.3.

³⁷ Ćurković, M., Ugovor o osiguranju, *op.cit.* u bilj.2., str.268.

odobrenje HANFE.³⁸ Dok s jedne strane prilikom sklapanja ugovora o osiguranju imamo društvo za osiguranje, s druge strane imamo ugovaratelja osiguranja.³⁹

Ugovaratelj osiguranja može biti fizička ili pravna osoba koja sklapanjem ugovora stječe određene obveze (npr. plaćanje premije, izvješćivanje o povećanju ili smanjenju osiguranog rizika, prijava nastalog osiguranog slučaja...), ali koja također stječe i ugovorena prava sve do nastupa osiguranog slučaja.⁴⁰

No, imamo i druge subjekte koji su također bitni na tržištu osiguranja te i sami stječu prava i obveze iako nisu ugovaratelji. Stoga treba spomenuti *osiguranika*, a to je ona strana čiji je život u ugovoru osiguran i koja će u trenutku nastupa osiguranog slučaja biti ovlaštena na potraživanje osigurnine od osiguravajućeg društva.⁴¹ Najčešće će ugovaratelj osiguranja i osiguranik biti ista osoba, ali je moguće i da se ugovor o osiguranju sklapa za tuđi račun kao na primjer kod osiguranja osoba.⁴²

Tu je i *korisnik osiguranja*, fizička ili pravna osoba koja će, u slučaju da dođe do osiguranog slučaja, imati pravo da joj osiguratelj isplati naknadu. Korisnik čak ne mora biti određen po imenu, već je dopušteno i da osiguratelj može uz pomoć informacija iz priložene dokumentacije odrediti na koga se odnosi ugovoreno osiguranje.⁴³

Najčešći primjer u praksi kada ugovaratelj i korisnik nisu ista osoba nalazimo kod osiguranja za slučaj smrti gdje je ugovaratelj osiguranja odredio da se u slučaju smrti osiguranika osigurnina isplati korisniku osiguranja, što će najčešće biti supružnik, djeca itd.⁴⁴ Ugovaratelju se čak zakonom priznaje pravo i da opozove imenovanje korisnika osiguranja sve do trenutka u kojem bi korisnik izjavio da prima korist te ona tada postaje neopoziva.⁴⁵ Ipak u dvije situacije se i tada može opozvati imenovanje korisnika osiguranja, a to je kada je korisnik pokušao ubojstvo osiguranika te ako su se ispunili uvjeti za opoziv dara, a ujedno je korisnik imenovan

³⁸ HANFA edukativna brošura: Osiguranje, *op.cit.* u bilj. 16, str.9.

³⁹ *Ibid.*, str. 10.

⁴⁰ *Ibid.*

⁴¹ *Ibid.*

⁴² *Ibid.*

⁴³ *Ibid.*

⁴⁴ *Ibid.*

⁴⁵ Ćurković, M., Ugovor o osiguranju, *op.cit.* u bilj.2., str.274.

bez naknade.⁴⁶ U slučaju unošenja u ugovor odredbe da je određivanje korisnika neopozivo, povlači ništetnost te odredbe ali ne i samog ugovora.⁴⁷

Osim glavnih sudionika, tu su još i zastupnici u osiguranju koji u ime i za račun društva za osiguranje, uz određenu naknadu, djeluju kao zastupnici za prodaju, odnosno distribuiraju proizvode osiguranja kako bi se sklopilo što više ugovora o osiguranju.⁴⁸

⁴⁶ *Ibid.*

⁴⁷ *Ibid.*

⁴⁸ HANFA edukativna brošura: Osiguranje, *op.cit.* u bilj.16., str.11.

2. KLASIFIKACIJA ŽIVOTNOG OSIGURANJA

Glavne dvije skupine osiguranja su životno i neživotno osiguranje.⁴⁹ Životno osiguranje kao skupinu dijelimo prema članku 6. Pravilnika na nekoliko vrsta osiguranja: životna, rentno osiguranje, dopunska osiguranja uz osiguranje života, osiguranje za slučaj vjenčanja ili sklapanja životnog partnerstva ili rođenja, osiguranje života i rentno osiguranje kod kojih ugovaratelj osiguranja snosi rizik ulaganja, tontine i osiguranje s kapitalizacijom isplate.⁵⁰ Unutar svake od tih skupina osiguranja nalazimo podjelu prema vrsti rizika koje obuhvaćaju, što je propisano u članku 8. Pravilnika, a o čemu ću detaljnije u sljedećem poglavlju.⁵¹ U svakodnevnom životu najčešća i najvažnija podjela osiguranja života jest podjela na osiguranje života za slučaj smrti ili doživljenja, odnosno mješovito životno osiguranje, zatim osiguranje života samo za slučaj smrti, odnosno tzv. riziko-osiguranje života i na kraju doživotno osiguranje.⁵² Tako u praksi postoje različite vrste životnih osiguranja koje su slične po objektu osiguranja - ljudskom životu, a različite prema nekom drugom kriteriju.⁵³ Ako bismo gledali trajanje životnog osiguranja, ona mogu biti dugoročna ili kratkoročna osiguranja života, a ako bismo gledali s obzirom na rok osiguranja, onda to mogu biti s fiksno ugovorenim rokom trajanja ili na neodređeni rok, treća podjela bi bila s obzirom na sudjelovanje osiguranika u dobiti gdje se javljaju osiguranja kod kojih se ugovara sudjelovanje osiguranika u dobiti osiguratelja i ona kod kojih se takvo sudjelovanje u dobiti ne ugovara (tzv. riziko-osiguranja života), osiguranja života jedne osobe, dvije osobe ili kolektivno osiguranje života.⁵⁴

⁴⁹ Pravilnik o rasporedu vrsta rizika po skupinama i vrstama osiguranja odnosno reosiguranja, čl.2.

⁵⁰ *Ibid.*, čl.6.

⁵¹ *Ibid.*, čl.8.

⁵² Daniel S.: Glavni oblici životnog osiguranja kojeg se naziva i „četvrti mirovinski stup“ (2019.), dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/glavni-oblici-zivotnog-osiguranja-kojeg-se-naziva-i-cetvrti-mirovinski-stup-26235> (15.5.2024.).

⁵³ *Ibid.*

⁵⁴ *Ibid.*

3. VRSTE RIZIKA UNUTAR VRSTA ŽIVOTNIH OSIGURANJA

3.1. Životna osiguranja

U ovu kategoriju spadaju najčešće vrste rizika koje možemo pronaći u praksi, a propisane su u Pravilniku.⁵⁵

- Osiguranje života za slučaj smrti i doživljenja (tzv. mješovito osiguranje): prvenstveni je oblik ugovora o životnom osiguranju u kojem se ugovoren osigurani iznos isplaćuje na dan isteka osiguranja (u slučaju doživljenja) ili u trenutku smrti osigurane osobe tijekom trajanja osiguranja.⁵⁶ Najčešće se javljaju u obliku sudjelovanja u dobiti, što znači da se uz isplatu ugovorene osigurane svote još isplaćuje i dobit u iznosu u kojem je ostvarena, iako dobit nije zajamčena u ugovoru.⁵⁷ Nadalje, ako je ugovoreno višekratno plaćanje premije moguće je nadodati i razna dopunska pokrića koja mogu rezultirati višestrukom isplatom osigurane svote, ovisno o nastanku osiguranog slučaja.⁵⁸ Glavni razlog zašto se ljudi odlučuju na ovu vrstu osiguranja je njegova karakteristika zaštite korisnika osiguranja (odnosno obitelji osiguranika) od iznenadnog smrtnog događaja koji se može dogoditi osiguraniku, ali također i zato što je ovim osiguranjem pokriven i rizik doživljenja čime se ostvaruje njegova štedna komponenta.⁵⁹
- Drugi najčešći pojavni oblik osiguranja života je tzv. riziko-osiguranje ili osiguranje samo za slučaj smrti kod kojeg osiguravatelj isplaćuje osigurani iznos samo u slučaju smrti osiguranika te se tada ugovor raskida, a ako se taj osigurani slučaj ne dogodi, osiguravatelj će imati pravo zadržati cjelokupnu uplaćenu premiju.⁶⁰ Takva vrsta osiguranja koristi se za potrebe osiguranja kredita kao dodatno jamstvo korisnika kredita prema davatelju kredita, njegov osigurani iznos ovisit će o visini ugovorenog kredita,

⁵⁵ Pravilnik o rasporedu vrsta rizika po skupinama i vrstama osiguranja odnosno reosiguranja, čl.8.

⁵⁶Wiener: vrste životnog osiguranja i njihove razlike, dostupno na: <https://www.wiener.hr/vrste-zivotnog-osiguranja-i-njihove-razlike.aspx>, (15.5.2024.).

⁵⁷ *Ibid.*

⁵⁸ *Ibid.*

⁵⁹ Daniel S., Glavni oblici životnog osiguranja kojeg se naziva i „četvrti mirovinski stup“, *op.cit.* u bilj. 52.

⁶⁰ *Ibid.*

trajanje osiguranja također je ovisno o trajanju kredita i zato nema štednu komponentu koju je imalo mješovito osiguranje, ali zato ima nešto niži iznos premija.⁶¹ Premije se mogu uplaćivati višekratno ili jednokratno, iako će se osiguravatelji odlučiti najčešće da premije budu godišnje zbog navedenih niskih iznosa premija.⁶² Također se za ovu policu ugovaratelj može odlučiti kada se nalazi u situacijama s povećanim rizikom smrti u nekom određenom vremenskom periodu, kao primjerice kada netko ode živjeti/raditi u neku državu visokog rizika odnosno povećanih opasnosti.⁶³ Ali za ovu policu se mogu odlučiti i pravne osobe jer se želi osigurati i zaštititi u slučaju financijskih gubitaka koje bi društvo moglo pretrpjeti smrti recimo direktora jer cjelokupno poslovanje društva se temelji na direktoru kao osobi, njegovom radu i ugledu kojeg posjeduje.⁶⁴

- Za razliku od prethodne vrste, osiguranje za slučaj doživljenja podrazumijeva da će se isplatiti osigurani iznos isključivo ako osiguranik doživi rok definiran u ugovoru jer ako umre za vrijeme trajanja ugovora o osiguranju, korisnik osiguranja neće imati pravo na ugovorenu svotu.⁶⁵
- Također postoji i doživotno osiguranje za slučaj smrti koje je zastupljeno u američkim pravnim sustavima, slično riziko-osiguranju jer se pokriva rizik smrti, ali s razlikom da osiguranik ulaže u osiguranje isključivo zbog korisnika osiguranja, odnosno svojih potomaka, budućih generacija.⁶⁶ Skuplje je od klasičnog riziko osiguranja, ali je povoljnije od mješovitog osiguranja jer se zaključuje na dulji rok od njega.⁶⁷
- Zadnje u ovoj vrsti osiguranja je i osiguranje kritičnih bolesti koje pokriva posljedice oboljenja od jedne od kritičnih bolesti koje su navedene u uvjetima osiguranja, liste kritičnih bolesti i osigurane svote ovisit će od uvjeta svakog osiguravajućeg društva.⁶⁸

⁶¹ *Ibid.*

⁶² Bravar, A.; Mamić, S., Životno osiguranje, *Osiguranje : hrvatski časopis za teoriju i praksu osiguranja* 49 (2008), 2, str. 53.

⁶³ *Ibid.*, str.54.

⁶⁴ *Ibid.*

⁶⁵ HANFA edukativna brošura: *Osiguranje*, *op.cit.* u bilj. 16., str.25.

⁶⁶ Daniel S., Glavni oblici životnog osiguranja kojeg se naziva i „četvrti mirovinski stup“, *op.cit.* u bilj. 52.

⁶⁷ Bravar, A.; Mamić, S., Životno osiguranje, *op.cit.* u bilj. 62., str. 53.

⁶⁸ Triglav osiguranje, *Osiguranje za slučaj nastanka kritičnih bolesti i ozljeda*, dostupno na :

<https://www.triglav.hr/wps/wcm/connect/eaeaa553-29e6-44c3-99b9-a28460368377/LIPID+%E2%80%93+Dodatno+osiguranje+kriti%C4%8Dnih+bolesti+i+ozljeda+%E2%80%93+osnovni+paket.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=eaeaa553-29e6-44c3-99b9-a28460368377> (16.5.2024.).

3.2. Rentno osiguranje

Prema Pravilniku rentno osiguranje je „osiguranje periodičnih prihoda tijekom određenog razdoblja ili doživotno“, a uključuje osiguranje osobne doživotne rente, osiguranje osobne rente ali s određenim trajanjem, doživotnu mirovinsku rentu iz otvorenog dobrovoljnog mirovinskog fonda, mirovinsku rentu s određenim trajanjem iz otvorenog dobrovoljnog mirovinskog fonda te doživotnu mirovinsku rentu i mirovinsku rentu s određenim trajanjem iz zatvorenog dobrovoljnog mirovinskog fonda.⁶⁹ Rentno osiguranje funkcionira tako da ugovaratelj tijekom određenog razdoblja uplaćuje premiju osiguranja te će u određenom trenutku, ovisno o dogovorenim uvjetima sa osiguravajućim društvom, početi dobivati periodične isplate (rente), kao dopunu mirovini tijekom određenog razdoblja ili doživotno.⁷⁰ Isplata rente može početi odmah nakon uplate cjelokupne premije ili nakon određenog broja godina. Visina rente je unaprijed ugovorena, a može biti jednaka u svakom periodu, rastuća ili padajuća.⁷¹ Svrha rentnog osiguranja je zaštititi osobe od situacije gdje bi u kasnijoj životnoj dobi ostali bez dovoljno prihoda za život, a ne kao kod prve skupine životnih osiguranja gdje se želi zaštititi protiv gubitaka prihoda u slučaju prerane smrti.⁷²

3.3. Dopunsko osiguranje uz osiguranje života

Dopunska osiguranja uz osiguranje života prema Pravilniku pokrivaju rizike: „smrti, djelomične ili potpune nesposobnosti za rad, boravka u bolnici uslijed nezgode ili pak uslijed bolesti koja se sklapaju uz sva životna osiguranja“ a obuhvaćaju dopunsko osiguranje od posljedica nezgode uz osiguranje života, dopunsko zdravstveno osiguranje uz osiguranje života i ostala dopunska.⁷³ Uvjeti i benefiti dopunskog osiguranja ovise o osiguravajućem društvu, tako primjerice kod Croatia osiguranja se uz osnovno životno osiguranje može ugovoriti dopunsko osiguranje od posljedica nezgode gdje će se u slučaju nastupa smrti uslijed nezgode isplatiti osigurani iznos, a u slučaju trajnog invaliditeta isplatiti postotak ugovorenog iznosa

⁶⁹ Pravilnik o rasporedu vrsta rizika po skupinama i vrstama osiguranja odnosno reosiguranja, čl.8.

⁷⁰ HANFA edukativna brošura: Osiguranje, *op.cit.* u bilj. 16., str.26.

⁷¹ *Ibid.*

⁷² Bravar, A.; Mamić, S., Životno osiguranje, *op.cit.* u bilj. 62., str. 52.

⁷³ Pravilnik o rasporedu vrsta rizika po skupinama i vrstama osiguranja odnosno reosiguranja, čl.8.

prema postotku trajnog invaliditeta.⁷⁴ Dopunska osiguranja su isplativa jer se za male premije omogućuje veliki benefit, osiguravatelji će zato često inzistirati na njihovom ugovaranju uz osiguranje života te tako primjerice uz zaključenje dopunskog osiguranja za slučaj smrtne nezgode uz policu mješovitog osiguranja života, osiguravatelj nam jamči isplatu dvostrukog iznosa osigurnine u slučaju smrti kao posljedice nezgode.⁷⁵

3.4. Osiguranje za slučaj vjenčanja ili sklapanja životnog partnerstva ili rođenja

Dvije su glavne skupine rizika unutar ove vrste osiguranja, a čini ga osiguranje za slučaj vjenčanja ili sklapanja životnog partnerstva i drugo je osiguranje za slučaj rođenja.⁷⁶ Sklapanjem police osiguranja u slučaju vjenčanja/životnog partnerstva ugovaratelj osiguranja odnosno osiguranik se štiti od rizika odgađanja ili otkazivanja vjenčanja te služi da pokrije potencijalne gubitke do kojih bi došlo u slučaju odgađanja ili otkazivanja vjenčanja/životnog partnerstva, od kojih se uzimaju u obzir najčešće troškovi uplaćenih pologa temeljem sklopljenih ugovora ili izdatke za različite kupovine tijekom priprema za vjenčanje/sklapanje životnog partnerstva.⁷⁷

3.5. Životna ili rentna osiguranja kod kojih ugovaratelj snosi rizik ulaganja (*unit linked* životna osiguranja)

Još jedna specifična vrsta ugovora o osiguranju života je ona gdje se osiguranje života povezuje sa štednjom u investicijskim fondovima ili drugim financijskim instrumentima.⁷⁸ Ugovaratelj osiguranja prilikom sklapanja ugovora mora sam odabrati investicijski fond u koji je osiguratelj dužan za njegov račun uložiti premiju i time ugovaratelj osiguranja posljedično snosi rizik ulaganja jer je visina osiguranog iznosa koji će mu se isplatiti ovisna o vrijednosti uložene

⁷⁴ Croatia osiguranje, Mješovito osiguranje života, dostupno na: https://crosig.hr/zivotno-osiguranje/mjesovito-osiguranje-zivota/?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjw3ZayBhDRARIsAPWzx8pp8JV0d-31iJIVJiKboMjDxDsQIVHawtOn0lbim1pkau0SS1SVPpUaAqthEALw_wcB (16.5.2024.).

⁷⁵ Bravar, A.; Mamić, S., Životno osiguranje, *op.cit.* u bilj. 62., str. 53.

⁷⁶ Pravilnik o rasporedu vrsta rizika po skupinama i vrstama osiguranja odnosno reosiguranja, čl.8.

⁷⁷ Moj-bankar.hr, Osiguranje u slučaju vjenčanja, dostupno na: <https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/O/Osiguranje-u-slucaju-vjencanja> (16.5.2024.).

⁷⁸ Preložnjak B., Pravna priroda ugovora o osiguranju života vezanog uz investicijske fondove, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 61, br. 3, 2011., str. 970.

premije u tom investicijskom fondu.⁷⁹ Bitno je znati da je ovo rizičan način ulaganja jer osigurani iznos u potpunosti ovisi o kretanju cijene financijskih instrumenata ili udjela investicijskog fonda na tržištu kapitala.⁸⁰ Razlikujemo dvije situacije, jedna je kod *unit linked* polica kod kojih se novac ugovaratelja osiguranja ulaže u udjele javnih investicijskih fondova te se prepušta financijsko upravljanje trećim osobama.⁸¹ Drugi slučaj je kada se novac ugovaratelja osiguranja ulaže u udjele unutarnjeg fonda kojim neposredno upravlja osiguravatelj.⁸²

Razlikujemo više vrsta *unit linked* fondova ovisno o tome gdje investiraju; tako *unit linked equity* fondovi investiraju u dionice, *unit linked bond* investiraju u obveznice, *unit linked balanced* investiraju u obveznice i dionice pa ih još možemo zvati i mješovitima, a *unit linked monetary* su novčani fondovi. ugovaratelja osiguranja⁸³ Što se tiče toga na kome je teret financijskog rizika, razlikujemo *unit linked pure* police osiguranja kod kojih financijski rizik ulaganja ide isključivo na teret ugovaratelja osiguranja, *guaranteed unit linked* police kod kojih je teret u potpunosti na osiguravatelju te se on time obvezuje ugovaratelju vratiti uplaćeni iznos premija, dok kod *partial guaranteed unit linked* polica je rizik podijeljen između ugovaratelja osiguranja i osiguravatelja.⁸⁴

Najčešći način plaćanja premija kod *unit linked* životnog osiguranja je jednom godišnje, čime ugovaratelj lakše postiže osiguravanje naknade u obliku kapitala i rente kroz periodične uplate, iako postoji i jednokratna uplata čitave premije.⁸⁵ Prilikom sklapanja takvih ugovora društvo za osiguranje ima obvezu pisanim putem obavijestiti o prospektu fonda te strukturi ulaganja u imovinu fonda.⁸⁶ Kako je Pravilnik definirao, ovo je „osiguranje vezano uz vrijednost udjela UCITS fonda kako je definiran zakonom kojim se uređuje osnivanje i poslovanje otvorenih investicijskih fondova s javnom ponudom, uz vrijednost imovine unutarnjeg fonda ili uz dionički indeks, odnosno drugu referentnu vrijednost“, a obuhvaća mješovito osiguranje kod kojeg ugovaratelj snosi rizik ulaganja, osiguranje života za slučaj smrti kod kojeg ugovaratelj

⁷⁹ *Ibid.*

⁸⁰ *Ibid.*

⁸¹ Matijević, B., Uvod u nove oblike životnih osiguranja, *Osiguranje* : hrvatski časopis za teoriju i praksu osiguranja, 33, 2002.,4, str. 31.

⁸² *Ibid.*, str.32.

⁸³ *Ibid.*

⁸⁴ *Ibid.*, str.34.

⁸⁵ *Ibid.*, str.35.

⁸⁶ HANFA edukativna brošura: *Osiguranje*, *op.cit.* u bilj. 16., str.

snosi rizik ulaganja, osiguranje života za slučaj doživljenja kod kojeg ugovaratelj snosi rizik ulaganja.⁸⁷

3.6. Tontine

Tontine su vrsta osiguranja u kojima se osnivaju udruženja članova kako bi zajednički kapitalizirali svoje doprinose i potom raspodijelili tako prikupljena sredstva preživjelim članovima ili korisnicima umrlih članova.⁸⁸ Naziv potječe od imena napuljskog bankara Lorenza di Tontija.⁸⁹ U početku su tontine bile upotrebljavane kao državne obveznice, a njihovi prinosi su se isplaćivali samo živim članovima skupine vlasnika obveznica, a bilo kakav izlazak člana iz zajednice bi značio veću isplatu preostalim članovima u zajednici.⁹⁰ Radi prevencije zlouporaba, tontine kao vrsta osiguranja su zabranjene u SAD-u i Velikoj Britaniji, a u ostatku svijeta rijetko se mogu pronaći u praksi.⁹¹

3.7. Osiguranje s kapitalizacijom isplate

Osiguranje s kapitalizacijom isplate kao posljednja vrsta, nije česta u praksi, a pobliže definiranu je možemo pronaći u Pravilniku kao osiguranje temeljeno na „aktuarskim izračunima kod kojeg se u zamjenu za jednokratno, odnosno višekratno plaćanje unaprijed ugovorenog iznosa premije preuzimaju obveze isplate iznosa u određenoj visini kroz određeno razdoblje“.⁹²

⁸⁷ Pravilnik o rasporedu vrsta rizika po skupinama i vrstama osiguranja odnosno reosiguranja, čl.8.

⁸⁸ *Ibid.*

⁸⁹ Hrvatska enciklopedija, Tontine, dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/tontine> (17.5.2024.).

⁹⁰ *Ibid.*

⁹¹ *Ibid.*

⁹² Pravilnik o rasporedu vrsta rizika po skupinama i vrstama osiguranja odnosno reosiguranja, čl.8.

4. VISINA PREMIJE

Jedna od glavnih obveza društva za osiguranje jest da prije sklapanja ugovora o osiguranju preda ugovaratelju osiguranja obavijest sa svim bitnim objektivnim informacijama u stranci razumljivom obliku koje bi bile od značaja za sklapanje ugovora, a jedna od takvih informacija je i visina premije osiguranja, iznos osiguranja za osnovno i dopunsko pokriće, način i trajanje plaćanja premije, visina doprinosa, poreza i drugih naknada koje ugovaratelj mora imati na umu da bi mu se mogle naplatiti osim same premije, te u konačnici i ukupan iznos plaćanja.⁹³ Najčešći način davanja obavijesti je putem standardiziranog dokumenta s informacijama o proizvodu osiguranja ili i dodatnih personaliziranih usluga savjetovanja gdje će stranci objasniti zašto pojedini proizvod osiguranja najbolje odgovara potrebama ugovaratelja te takvi uvjeti osiguranja su sastavni dio ugovora o osiguranju pa ih je zato bitno pomno pročitati.⁹⁴ Premiju koju smo dogovorili tako možemo definirati kao cijenu osiguranja, iznos koji ugovaratelj osiguranja plaća osiguravatelju temeljem sklopljenog ugovora o osiguranju.⁹⁵ Uplata premije kao obveza na strani ugovaratelja osiguranja povlači protučinidbu na strani osiguravatelja koji time snosi rizik isplate obveze iz ugovora o osiguranju (osigurnine) ako nastupi ugovoreni slučaj.⁹⁶ Premija se sastoji iz funkcionalne premije i režijskog dodatka.⁹⁷

Funkcionalna premija se sastoji od tehničke premije kao dijela koji ima funkciju naknade šteta i isplatu ugovorenih iznosa (osigurnine), te od premije za preventivu što je iznos koji služi za kreditiranje i financiranje poduzimanja mjera radi otklanjanja i smanjenja nepovoljnog djelovanja uzroka koji mogu izazvati štete. Tu je također i režijski dodatak, a on zapravo služi za pokriće troškova obavljanja djelatnosti osiguranja te ostvarenja planirane dobiti osiguravatelja.⁹⁸

Tehnička premija se kod mješovitog osiguranja sastoji od riziko i štednog dijela premije, dok kod riziko osiguranja nema štednog dijela premije.⁹⁹ Riziko dio premije je tekuće pokriće rizika,

⁹³ Zakon o osiguranju, čl.380 st.1.t.7.

⁹⁴ HANFA edukativna brošura: Osiguranje, *op.cit.* u bilj. 16., str.13.

⁹⁵ Moj-bankar.hr, Premija osiguranja, dostupno na: <https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/P/Premija-osiguranja> (20.5.2024.).

⁹⁶ Osiguranje.hr, Premija, dostupno na: <https://www.osiguranje.hr/ClanakDetalji.aspx?281> (20.5.2024.).

⁹⁷ *Ibid.*

⁹⁸ *Ibid.*

⁹⁹ Benazić, D., Međuovisnost kvalitete i premije usluga životnog osiguranja, *Market-Tržište*, vol. 18, br. 1-2, 2006., str. 72.

a štedni dio premije kao višak ide u tehničku pričuvu.¹⁰⁰ Kod mješovitog osiguranja života dio koji otpada na štednju je vrlo veliki pa zato imamo nametnute i vrlo visoke premije.¹⁰¹ Također odnos tih dviju vrsta premija je kod mješovitog osiguranja uređen tako da je riziko premija najviša na početku osiguranja, a s vremenom pada, dok je suprotno tome štedna premija najmanja na početku, a raste s vremenom.¹⁰²

Štedna premija je jako bitna za poslovanje osiguravatelja, a tako formirana pričuva još se može nazvati i premijska ili matematička rezerva osiguranja života.¹⁰³ S druge strane, pod režijski dodatak i troškove obavljanja djelatnosti osiguranja spadaju ne samo već navedeni porezi i doprinosi koji su navedeni u Zakonu o osiguranju, već i troškovi plaće zaposlenika društva za osiguranje, raznih posrednika u distribuciji osiguranja, brokera, provizija sklapanja ugovora o osiguranju ali i vanjski troškovi održavanja police poput izdavanja računa, marketinga, usluge call centra, rasvjete, vode, potrošnog materijala i drugog.¹⁰⁴

Iako osiguravatelj i ugovaratelj osiguranja sporazumno utvrđuju visinu premije, zapravo je taj sporazum čisto formalan jer u praksi visinu premije određuje osiguravatelj te je ona definirana u cjeniku i varira od društva do društva.¹⁰⁵ Na visinu premije osiguranja utječu brojni faktori koje računaju aktuari primjenjujući formule aktuarske matematike, te osim već navedenih troškova osiguranja, utječe i planirana dobit osiguravatelja, rok trajanja ugovora o osiguranju te brojni faktori na strani osiguranika koji će utjecati na to da premija bude viša ili niža, kao što su primjerice vjerojatnost nastupa smrti osiguranika, dob s kojom je ugovaratelj sklopio ugovor o osiguranju, spol, životne navike i slično što ću obraditi detaljnije u dijelu koji slijedi.¹⁰⁶ Tako prema Bravaru i Mamić, premije životnog osiguranja se određuju na temelju 5 bitnih elemenata:

- vjerojatnosti da se ostvari osigurani slučaj
- visine obećane osigurnine
- vremenske vrijednosti novca
- troškova provođenja poslova osiguranja (ranije navedeno kao režijski dodatak)

¹⁰⁰ Markov, M., Pravo ugovaratelja osiguranja života prije nastupa osiguranog slučaja, *op.cit.* u bilj.24., str. 16.

¹⁰¹ Ibid., str.17.

¹⁰² Ibid.

¹⁰³ Ibid.

¹⁰⁴ Moj-bankar.hr, Premija osiguranja, *op.cit.* u bilj. 55.

¹⁰⁵ Preložnjak B., Pravna priroda ugovora o osiguranju života vezanog uz investicijske fondove, *op.cit.* u bilj.78., str.979.

¹⁰⁶ Benazić, D., Međuovisnost kvalitete i premije usluga životnog osiguranja, *op.cit.* u bilj. 99., str.72.

- te u konačnici i na temelju profita.¹⁰⁷

Upravo će neka osiguravajuća društva htjeti ostvariti neopravdano visoki profit, namećući previsoke premije ugovaratelju osiguranja iako uz podjednake troškove poslovanja, drugi osiguravatelji nude niže premije.¹⁰⁸ Upravo je zato, Europsko nadzorno tijelo za osiguranje i strukovno mirovinsko osiguranje (dalje EIOPA), donijela 31. listopada 2022. godine Metodologiju za razvoj mjerila vrijednost za novac („*Methodology to assess value for money in the unit-linked market*“) kojom je postavila zajednički pristup Europe unit-linked životnom osiguranju kako bi nacionalna regulatorna tijela identificirala i spriječila da osiguravajuća društva nude proizvode osiguranja na tržištu koja nude lošu ili nikakvu vrijednost za novac.¹⁰⁹

Postoje i neki rizici koji su već ex lege isključeni od mogućnosti osiguranja, a detaljni uvjeti su propisani u ZOO-u.¹¹⁰ Primjerice ako se u prvoj godini osiguranja ostvari osigurani slučaj smrti osiguranika, rizik samoubojstva nije obuhvaćen ugovorom te osigurnina neće biti isplaćena.¹¹¹ A ako se samoubojstvo dogodilo u roku od tri godine od dana sklapanja ugovora, osiguravatelj će biti dužan isplatiti korisniku osiguranja isključivo matematičku pričuvu ugovora, osim ako stranke nisu ugovorile što povoljnije za osiguranika.¹¹² Slično je i kod namjernog ubojstva osiguranika, neće biti isplaćena osigurnina ako je korisnik osiguranja namjerno izazvao smrt osiguranika, ali, pod uvjetom da su bile uplaćene minimalno tri godišnje premije, osiguravatelj će morati isplatiti matematičku pričuvu ugovora ugovaratelju osiguranja odnosno njegovim nasljednicima.¹¹³ Ako je osiguranik izgubio život u ratnim operacijama, osiguravatelj će biti dužan isplatiti matematičku pričuvu iz ugovora korisniku osiguranja, osim ako nisu što drugo ugovorili.¹¹⁴

4.1. Rizici na strani osiguranika

¹⁰⁷ Bravar, A.; Mamić, S., Životno osiguranje, *op.cit.* u bilj. 62., str. 56.

¹⁰⁸ *Ibid.*

¹⁰⁹ Update on “Value for Money” concerns in the life insurance sector, dostupno na :

<https://www.arendt.com/news-insights/news/update-on-value-for-money-concerns-in-the-life-insurance-sector-outcome-of-the-cao-quantitative-questionnaire/> (23.5.2024.).

¹¹⁰ Bravar, A.; Mamić, S., Životno osiguranje, *op.cit.* u bilj. 62., str. 57.

¹¹¹ *Ibid.*

¹¹² *Ibid.*

¹¹³ *Ibid.*

¹¹⁴ *Ibid.*

4.1.1. Dob

Kao što je bilo rečeno, visina osigurnine i visina premije koju će plaćati ugovaratelj osiguranja ovise o izabranom cjeniku osiguravatelja, čiji iznosi ovise o brojnim faktorima, a među kojima je i jedan od najbitnijih pristupna dob osiguranika.¹¹⁵ Prilikom izračuna koristi se statistika, znanost koja promatra događaje u velikom mnoštvu, dakle nas ne zanima predviđanje što će se točno dogoditi određenom pojedincu već koliko će takvih slučajeva biti u mnoštvu.¹¹⁶ Aktuari izrađuju tablice smrtnosti iliti stope smrtnosti odnosno kolika je godišnja vjerojatnost smrti.¹¹⁷ One će nam pokazati koliko ljudi određene dobi umre unutar mnoštva (zajednice) u jednoj godini.¹¹⁸ Analitički se istražuju svi rizici, odnosno sve opasnosti i njihovi izvori sadržani u nekom izvoru, njihova učestalost i kolikim intenzitetom djeluju.¹¹⁹ Svi rizici se onda grupiraju u skupine i proporcionalno utječu na cijenu osiguranja (premiju).¹²⁰ Iako izračunate stope smrtnosti (mortaliteta) rastu, ipak s razvojem medicine i tehnoloških otkrića je životni vijek sve dulji.¹²¹ No, dakako da što je osiguranik starije dobi, veći je rizik od smrti te će zato osiguravatelji morati nametnuti više premije osiguranicima starije pristupne dobi, ali i s druge strane niže premije ženama jer statistički, žene žive prosječno 5 godina duže od muškaraca.¹²² Kada osiguravatelj ocjenjuje rizik, on zapravo ocjenjuje kolika je vjerojatnost da nastupi smrt osiguranika u ugovorenom roku trajanja osiguranja.¹²³ Tako koristeći spomenute tablice smrtnosti, izračunava se cjenik za prosječne zdrave osobe, i to za pristupne dobi od 14. pa sve do 65. godine života, koje čine takozvani standardni ili normalni rizik.¹²⁴ No, pošto nisu sve osobe zdrave te sa sobom nose raznolike povećane-abnormalne rizike, za njih će tablice biti drugačije.¹²⁵

¹¹⁵ Bravar, A.; Mamić, S., Životno osiguranje, *op.cit.* u bilj. 62., str. 55.

¹¹⁶ Markov, M., Ocjena rizika i prihvat ponude u mješovitom osiguranju života, *op.cit.* u bilj. 4., str. 18.

¹¹⁷ Bravar, A.; Mamić, S., Životno osiguranje, *op.cit.* u bilj. 62., str. 56.

¹¹⁸ Markov, M., Ocjena rizika i prihvat ponude u mješovitom osiguranju života, *op.cit.* u bilj. 4., str. 18.

¹¹⁹ *Ibid.*, str.17.

¹²⁰ *Ibid.*

¹²¹ Bravar, A.; Mamić, S., Životno osiguranje, *op.cit.* u bilj. 62., str.56.

¹²² *Ibid.*

¹²³ Markov, M., Ocjena rizika i prihvat ponude u mješovitom osiguranju života, *op.cit.* u bilj. 4., str. 19.

¹²⁴ *Ibid.*

¹²⁵ *Ibid.*

Pristupna dob osiguranika je dob koju možemo izračunati na način da se od kalendarske godine u kojoj započinje osiguranje oduzme godina rođenja osiguranika.¹²⁶ Što se tiče minimalne pristupne dobi osiguranika, u ZOO-u je definirano da će svaki ugovor o osiguranju za slučaj smrti treće osobe mlađe od četrnaest godina (kao i osobe lišene poslovne sposobnosti u dijelu koji se odnosi na sklapanje pravnih poslova, raspolaganja i upravljanja pokretnom i nepokretnom imovinom, odlukama za zdravlje i zdravstvenu skrb) biti ništetan te je osiguravatelj, u slučaju da ipak sklopi takav ugovor, dužan vratiti sve uplaćene premije osiguranja za taj ugovor.¹²⁷ Osiguranje će moći biti ugovoreno i za osiguranika starijeg od četrnaest godina, ali će u takvom slučaju biti potrebna pisana suglasnost njenog zakonskog zastupnika te pisana suglasnost svake osigurane osobe.¹²⁸ Prema informacijama koje su dostupne na stranicama Triglav osiguranja, maksimalna pristupna dob ugovaratelja osiguranja je 65 godina, a najviša starost prilikom isteka osiguranja je 75 godina.¹²⁹ Sve nižim, povoljnijim premijama dostupnima ugovarateljima mlađe pristupne dobi, osiguravatelji potiču zainteresiranost mladih generacija za ugovaranjem životnog osiguranja jer dosad ugovaranje osiguranja je bilo na pameti tek u starijoj životnoj dobi.¹³⁰ Danas, mladi ipak imaju tendenciju planiranja budućnosti te su zahvaljujući brojnim društvenim mrežama i dostupnosti informacija, upućeni puno više nego prijašnje generacije u potrebu planiranja financija kućanstva, investiranje, sudjeluju aktivno već od rane dobi na tržištu rada i prate kretanja i tendencije, ali i sve više investiraju od rane dobi u osiguranje života, ali i osiguranja općenito.¹³¹

Na temelju istraživanja provedenog u suradnji Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (HANFA) i Hrvatskog ureda za osiguranje (HUO) putem anketa u ožujku i listopadu 2021. godine među brojnim studentima iz cijele Hrvatske, ususret konferenciji „Budućnost životnog osiguranja: Novi koncepti za okruženje dinamičnih promjena“, zaključeno je da Z generacija, odnosno u ovom slučaju studenti, imaju pozitivan stav prema štednji općenito, ulaganju u budućnost i ugovaranju životnog osiguranja što je ujedno i uzrokovano učenjem na

¹²⁶ Informacija ugovaratelju osiguranja prije sklapanja ugovora za riziko životno osiguranje, dostupno na:

https://www.triglav.hr/wps/wcm/connect/portal-hr-p/2a76a9df-35b2-45b0-8a40-e36624057cce/Informacija+ugovaratelju+osiguranja+Riziko+%C5%BEivotno.pdf?MOD=AJPERES&CONVERT_TO=url&CACHEID=ROOTWORKSPACE.Z18_L8HG1982007B80QNUCFOVM0MQ2-2a76a9df-35b2-45b0-8a40-e36624057cce-olJY3.C (8.6.2024.), str.2.

¹²⁷ ZOO, čl.971.st.1.

¹²⁸ ZOO, čl.971.st.2.

¹²⁹ Informacija ugovaratelju osiguranja prije sklapanja ugovora za riziko životno osiguranje, *op.cit.* u bilj. 126., str.2.

¹³⁰ Bravar, A.; Mamić, S., Životno osiguranje, *op.cit.* u bilj. 62., str.56.

¹³¹ Krišto, J., Draganić, L., Kelava, K. i Turković, P. (2021). Pogled generacije Z na životno osiguranje. *Hrvatski časopis za OSIGURANJE*, (5), str.84.

„pogrješkama“ od svojih roditelja.¹³² Ipak, treba uzeti u obzir kako puno studenata samo zna za životno osiguranje i jednog dana bi ga i ugovorilo, ali samo manjina njih zna razlikovati riziko od investicijskog osiguranja.¹³³ Ostaje na osiguravateljima da na pristupačan, zanimljiv i jednostavan način približe osiguranje mladim generacijama.¹³⁴

4.1.2. *Spol*

Osim po pristupnoj dobi, osiguranici se razlikuju i po svojem spolu. Kao što je bilo rečeno, stopa smrtnosti raste ne samo s godinama već i s obzirom na spol jer prema izračunima statistike, žene u prosjeku žive pet godina duže od muškaraca i kao takve bile su povlaštene kod osiguravatelja s nešto nižim premijama životnog osiguranja.¹³⁵ To je također i posljedica odabira zanimanja pošto se žene ipak statistički odlučuju na manje po život opasne i manje fizički zahtjevne profesije.¹³⁶ Na temelju provedenog istraživanja, kojemu je predmet bio utjecaj ekonomskih i demografskih čimbenika na kupnju polica životnog osiguranja, koristeći kao primjer Croatia osiguranje d.d., ipak možemo zaključiti kako spol ne utječe na kupnju polica životnog osiguranja, odnosno kako se muškarci neće češće odlučiti za kupnju police životnog osiguranja zbog recimo prirode opasnog zanimanja koju obavljaju.¹³⁷

Sve se promijenilo presudom Europskog suda pravde od 1. ožujka 2011. godine povodom zahtjeva za prethodnu odluku kojeg je podnio belgijski Ustavni sud, a kojom je ukinuta praksa osiguravatelja na određivanje različitih premija ovisno o spolu osiguranika.¹³⁸ Naime, već je posebnom direktivom Europske Unije iz 2004. godine uvedeno načelo ravnopravnosti muškaraca i žena u mogućnosti dobivanja i nabave robe, odnosno pružanja usluga te je ona čak sadržavala i odredbe vezane za osiguranje: „Radi osiguranja jednakog postupanja prema muškarcima i ženama, uporaba spola kao aktuarskog čimbenika ne smije dovesti do razlika u pojedinačnim premijama i davanjima. Kako bi se izbjeglo iznenadno prilagođavanje tržišta,

¹³² *Ibid.*, str.87.

¹³³ *Ibid.*, str.90.

¹³⁴ *Ibid.*, str.93

¹³⁵ Bravar, A.; Mamić, S., Životno osiguranje, *op.cit.* u bilj.62., str.56.

¹³⁶ Kuliš, A., Determinante potražnje za životnim osiguranjem u Republici Hrvatskoj: Diplomski rad, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, 2020., str.23.

¹³⁷ *Ibid.*, str.45.

¹³⁸ Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL v Conseil des ministres, 1. ožujak 2011., C-236/09, ECLI:EU:C:2011:100, t.18.

primjena ovog pravila odnosi se isključivo na nove ugovore zaključene nakon datuma prenošenja ove Direktive.“¹³⁹ No, osiguravatelji su koristili klauzulu izuzeća ove odredbe te su svejedno provodili diskriminaciju u premijama životnog osiguranja sve dok ih belgijska udruga potrošača Test-Achats nije prijavila te od ove presude više u Europskoj Uniji nije dopuštena uporaba spola kao čimbenika rizičnosti u određivanju visine premija i naknada iz osiguranja.¹⁴⁰

U istom tonu nastavila je i Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA), koja je donijela 2016. godine „Pravilnik o detaljnim pravilima i kriterijima poštivanja osobnih okolnosti spola“ u kojem je dodatno razradila obveze društva za osiguranje, namećući im obvezu osiguravanja jednakog tretmana oba spola kao faktora za izračun premije osiguranja i određivanje obveza iz osiguranja.¹⁴¹ Nadalje, navodi da „društva za osiguranje ne smiju prilikom izračuna premija i određivanja obveza iz osiguranja uzeti u obzir osobne okolnosti spola i to pri sklapanju svakog ugovora o osiguranju, što uključuje i sve ponude osiguranja koje će biti potpisane ili podnesene društvu za osiguranje u cilju sklapanja ugovora o osiguranju kao i sve sporazume između ugovornih strana, u svrhu produljenja sklopljenih ugovora o osiguranju, a koji bi inače istekli (prestali)“.¹⁴²

Iako je ovo danas u praksi nesporno, u početku brojni nisu bili zadovoljni ovakvom odlukom pa tako niti Croatia osiguranje niti Grawe Hrvatska, koji su tvrdili da je ukidanje navodne diskriminacije sada samo ide na štetu žena jer uvođenjem jedinstvene premije u odnosu na spol dovode do razlike i do nekoliko desetaka postotnih bodova, a to je i svim osigurateljima uzrokovalo dodatne troškove za izračun novih tablica smrtnosti i plasiranja novih proizvoda kako bi osiguranici što manje osjetili posljedice promjena.¹⁴³

4.1.3. Zdravlje

Kao povećani rizik kod osiguranika svakako se uzimaju i medicinski rizici. Upravo zato, osiguravatelj prilikom sklapanja ugovora o osiguranju traži u pisanom obrascu od ugovaratelja

¹³⁹ Uniseks police osiguranja - revolucija ili nepotrebna odluka?, dostupno na: <https://hrportfolio.hr/vijesti/ekonomija/uniseks-police-osiguranja-revolucija-ili-nepotrebna-odluka-21121>, (11.06.2024.).

¹⁴⁰ *Ibid.*

¹⁴¹ Pravilnik o detaljnim pravilima i kriterijima poštivanja osobne okolnosti spola, NN 10/2016, čl.2.

¹⁴² *Ibid.*

¹⁴³ Uniseks police osiguranja - revolucija ili nepotrebna odluka?, *op.cit.* u bilj.139.

osiguranja da odgovarajući na postavljena pitanja, pruži osnovne podatke o osiguraniku, ali i što je više moguće informacija o njemu a koje bi bile relevantne za ugovaranje police, primjerice podatci o :

- Dobi i spolu
- Visini i težini
- Sadašnjem i ranijem zdravstvenom stanju
- Sklonosti alkoholu i pušačke navike.¹⁴⁴

S vremenom obrasci osiguravatelja postaju sve detaljniji i inovativniji pitanjima, primjerice proučavajući online dostupan upitnik o zdravlju UNIQA osiguranja d.d., neke od informacija uključuju: koje pretrage je osiguranik obavio u zadnje tri godine, je li imao neku operaciju, koje lijekove uzima, urođeni ili stečeni tjelesni deformiteti, ima li on ili je netko u obitelji imao srčana ili krvožilna oboljenja, moždani udari, zloćudni tumori, duševna oboljenja, bubrežna oboljenja itd.¹⁴⁵ Pretražujući web stranice osiguravajućih društava, naišla sam na stranicu Merkur osiguranja gdje je dostupan online kalkulator koji nam može pružiti informativan izračun premije životnog osiguranja.¹⁴⁶ Za osobu mojih godina, koja bi željela sada ugovoriti životno osiguranje na recimo 20 godina, upravo najbolje možemo vidjeti razliku u cijeni osiguranja ovisno o pitanju konzumira li osoba duhan ili ne.¹⁴⁷ Naime, dok bi premija bila oko 6,47 € za nepušača (ne uzimajući u obzir ostale eventualne bolesti i rizike), ista polica osiguranja bi pušača koštala oko 9,04 € mjesečno.¹⁴⁸

U svijetu osiguranja sve češće je da osiguravajuće društvo traži od osiguranika i organizira o svom trošku liječnički pregled prije nego ugovore policu.¹⁴⁹ Ovisno o zahtjevima osiguravatelja, pretrage mogu varirati ali najčešće uključuju krvne pretrage, uzimanje uzorka urina, EKG, test kognitivnih sposobnosti i rendgen.¹⁵⁰ Tako se osiguranja života s uključenim liječničkim pregledom smatraju najkvalitetnijim policama pošto se između osiguravatelja i

¹⁴⁴ Bravar, A.; Mamić, S., Životno osiguranje, *op.cit.* u bilj.62., str.56.

¹⁴⁵ Liječnički podaci o zdravlju - životno osiguranje, dostupno na: <https://www.uniqa.hr/UserDocsImages/dokumenti/obraci/Lije%C4%8Dni%C4%8Dki%20podaci%20o%20zdravlju%20-%20%C5%BEivotno%20osiguranje.pdf>, (12.06.2024.).

¹⁴⁶ Riziko životno osiguranje, dostupno na: <https://www.merkur.hr/zivot-kalkulator> (15.06.2024.).

¹⁴⁷ *Ibid.*

¹⁴⁸ *Ibid.*

¹⁴⁹ Getting a life insurance exam: What to expect and how to prepare, dostupno na: <https://www.guardianlife.com/life-insurance/exam> (12.06.2024.).

¹⁵⁰ *Ibid.*

osiguranika stvara najkorektniji i transparentni poslovni odnos a ujedno su i najviši iznosi osigurnine povoljniji nego ako bi se odabrala polica bez uključenog liječničkog pregleda.¹⁵¹

4.1.4. *Hobi i životne navike*

Što veću osigurninu zahtjeva osiguranik, osiguravatelj će od osiguranika tražiti više osobnih podataka.¹⁵² Jedan od bitnih čimbenika koji utječu na cijenu osiguranja je i zanimanje osiguranika.¹⁵³ U stvarnosti, redovna zanimanja neće utjecati na premije, već će doplatci biti za ipak ona malo rizičnija zanimanja, koja bi mogla dovesti do prijevremene smrti osiguranika zbog same naravi profesije.¹⁵⁴ Tako povišene premije nalazimo kod vatrogasaca, policajaca, osoba u građevinarstvu, osoba koje rade na održavanju dalekovoda, montera, čiji se doplatci uglavnom kreću od nekih 2 % na osiguranu svotu.¹⁵⁵ Jednako tako osobe nekih vrlo riskantnih zanimanja će se osigurati uz puno veće doplatke, primjerice osobe koje tijekom posla dolaze u kontakt s eksplozivom, mogu se osigurati ali bi u takvom slučaju njihov doplatak se kretao od 5 do 10 % osigurane svote.¹⁵⁶ Također, u obzir će se uzimati i hobiji osiguranika, jer dok igranje šaha neće biti rizično za život osiguranika, bavljenje ekstremnim sportovima, ronjenje ili letenje svakako mijenjaju cijenu police, pa tako će doplatak od 2 % osigurane svote morati biti spreman izdvojiti osiguranik kojemu je hobi padobranstvo, oko 6 % osiguranik kojemu je drago zmajarenje, od 3 do 5 % onaj koji se bavi ronjenjem, a čak 10 % osigurane svote osiguranik koji svoje vikende provodi uz motosportove.¹⁵⁷ Za osiguravatelja, bitna će biti i informacija o putovanjima osiguranika jer ako često putuje ili ako provodi duga razdoblja u područjima visokog rizika, primjerice ako putuje zbog posla u Rusiju ili Ukrajinu kao ratom pogođena područja, njegova premija će biti nešto viša.¹⁵⁸

¹⁵¹ Markov, M., Ocjena rizika i prihvata ponude u mješovitom osiguranju života, *op.cit.* u bilj. 4., str. 25.

¹⁵² Bravar, A.; Mamić, S., Životno osiguranje, *op.cit.* u bilj.62., str.56.

¹⁵³ *Ibid.*

¹⁵⁴ *Ibid.*

¹⁵⁵ *Ibid.*

¹⁵⁶ *Ibid.*

¹⁵⁷ *Ibid.*

¹⁵⁸ 10 Factors Affecting Life Insurance Premiums, dostupno na: <https://www.forbes.com/uk/advisor/life-insurance/factors-affecting-life-insurance-rates/> (12.06.2024.).

4.2. Vrijeme na koje je ugovor sklopljen

Kao jedan od sastavnih elemenata svake police osiguranja, pa tako i životnog osiguranja, prema zakonu mora biti naznačeno trajanje osiguranja i vrijeme pokrića.¹⁵⁹ Kada bismo proučili web stranice Allianz osiguranja, u njihovoj brošuri bismo mogli vidjeti da se životno osiguranje može sklopiti na 10 do 30 godina, a da je preporučeno trajanje osiguranja 15 godina.¹⁶⁰ Trajanje osiguranja varira od društva do društva pa tako Croatia osiguranje nudi sklapanje ugovora s trajanjem police od 10 do 20 godina, s minimalnom premijom od 180 €, a omogućuje plaćanje premija mjesečno, kvartalno, polugodišnje i godišnje.¹⁶¹ Što je osoba starije dobi naravno da dolazi do povećavanja rizika od smrti, i kako bi se spriječili veliki iznosi premija u starijoj dobi te kako bi osiguranje bilo prihvatljivo za stanovništvo, osiguravatelji su odlučili ujednačiti cijene premija tijekom cijelog ugovornog razdoblja, pa tako se u početnom razdoblju trajanja osiguranja plaća veća premija od stvarno potrebnog iznosa za pokriće rizika smrti.¹⁶² Upravo zbog te razlike, taj u početnom periodu uplaćen višak premije, osiguravatelji izdvoje i štede za buduće godine kada je rizik puno veći od uplaćenih premija.¹⁶³

4.3. Iznos na koji je ugovor sklopljen

Prema ZOO-u svaki ugovor o osiguranju je ugovor u kojem jedna strana (ugovaratelj osiguranja) se obvezuje platiti određenu cijenu (premiju osiguranja) osiguravatelju, a taj isti osiguravatelj obvezuje isplatiti određenoj osobi (osiguraniku ili korisniku osiguranja) naknadu (osigurninu) za štetu koja nastane osobama ili stvarima (predmetu osiguranja).¹⁶⁴ Kako bi isplatio osigurninu, osiguravatelj prethodno očekuje da korisnik životnog osiguranja dokaže

¹⁵⁹ ZOO, čl.926.st.1.

¹⁶⁰ Allianz-dokument s ključnim informacijama, dostupno na: https://www.allianz.hr/content/dam/onemarketing/cee/azhr/privatni/hr/files/pdfs/docfinder/zivot/C5%BEivot/ahiva/kid_allianz_zivot_m6u-300_921-11-0118.pdf (15.06.2024.).

¹⁶¹ Mješovito osiguranje života, dostupno na: <https://crosig.hr/zivotno-osiguranje/mjesovito-osiguranje-zivota/> (15.06.2024.).

¹⁶² Krhan, S., Potražnja za životnim osiguranjem - usporedba razvijenih i nerazvijenih Europskih zemalja : diplomski rad (2015.), Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, str.15.

¹⁶³ *Ibid.*

¹⁶⁴ Bravar, A.; Mamić, S., Životno osiguranje, *op.cit.* u bilj. 62., str. 51.

objektivne činjenice na kojima temelji zahtjev za isplatu osigurnine.¹⁶⁵ Tako korisnik ima obvezu dokazati s odgovarajućom dokumentacijom:

- Svojstvo korisnika
- Nastupanje osiguranog slučaja
- Činjenice od koji ovisi utvrđivanje visine osigurnine.¹⁶⁶

Osigurnina je upisana u policu osiguranja i prethodno dogovorena s osiguravateljem jer o njoj ovisi cijena osiguranja (premija), s time da ona ponekad može biti i promjenjiva kroz određeno vrijeme, ako se tako prethodno usuglase osiguravatelj i osiguranik.¹⁶⁷ Ono što je bitno je da niti kod životnih niti kod nekih drugih osobnih osiguranja (npr. osiguranje od nezgode, zdravstveno osiguranje i dr.) neće doći do nadosiguranja, što je ugovaranje prevelike ili precijenjene osigurane svote, stoga što su ljudski život i ljudsko zdravlje neprocjenjivi, a posljedično je osigurnina u tom slučaju sporazumno utvrđen iznos novca koji predstavlja samo djelomičnu nadoknadu korisniku osiguranja za nešto ekonomski nemjerljivo.¹⁶⁸ Posljednje, treba imati na umu da što je dulje trajanje osiguranja i viši iznos osigurane svote, to je viša premija životnog osiguranja¹⁶⁹

¹⁶⁵ Uvjeti za životno osiguranje, dostupno na: https://www.agramlife.hr/wp-content/uploads/2021/09/4_AGL-OPCI-UVJETI-AG-19-R.pdf (15.06.2024.).

¹⁶⁶ *Ibid.*

¹⁶⁷ Svota osiguranja i/ili osigurana svota odnosno određivanje maksimalnog iznosa za pokriće štete, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/svota-osiguranja-i-ili-osigurana-svota-odnosno-odre%C4%91ivanje-maksimalnog-iznosa-za-pokrice-stete-15528> (15.06.2024.).

¹⁶⁸ *Ibid.*

¹⁶⁹ 10 Factors Affecting Life Insurance Premiums, *op cit.* u bilj.158.

5. PRIJAVA RIZIKA NA STRANI OSIGURANIKA

5.1. Ispunjavanje upitnika o zdravlju/pregled

Već je bilo rečeno da kako bi osiguravatelj mogao dobiti što sigurniju ocjenu rizika i tako odrediti odgovarajuću premiju osiguranja, potrebno mu je što više relevantnih podataka o dobi, zdravlju i životnim navikama pojedinca, a kako bi to postigao koristi se upitnikom o zdravlju kao sastavnim dijelom ugovora o osiguranju života te u nekim slučajevima i putem informacija iz liječničkog izvješća na temelju liječničkog pregleda u organizaciji osiguravatelja.¹⁷⁰ Razlog traženja obveznog liječničkog pregleda prije sklapanja police može biti visoka pristupna dob osiguranika, primjerice kod Croatia osiguranja dopušta se ugovaranje osiguranja iznad 65 godina ali uz obvezni liječnički pregled.¹⁷¹ Visoka osigurana svota (tzv. veliki život) je drugi mogući razlog zbog kojeg bi osiguravatelj mogao tražiti od osiguranika prethodni liječnički pregled.¹⁷² Svaki osiguravatelj ima slobodu odrediti granicu iznosa osigurnine iznad koje bi osiguranika poslao na liječnički pregled te ona nije propisana nikakvim zakonom.¹⁷³ Također, organizacija pregleda je u rukama osiguravatelja, najčešće imaju sklopljene dogovore s određenim liječnicima i poliklinikama, iako se može dogovoriti i pregled u drugoj zdravstvenoj ustanovi koja je u mogućnosti izvršiti zatražene pretrage.¹⁷⁴ Svi troškovi liječničkog pregleda padaju na osiguravatelja koji je i zatražio pregled te je dužan strogo čuvati sve dobivene osobne podatke kao medicinsku tajnu i strogo mu je zabranjeno daljnje distribuiranje ili korištenje podataka za neku drugu svrhu od one za koju su prikupljeni.¹⁷⁵ Nakon što je prikupio sve potrebne podatke o osiguraniku putem upitnika i/ili pregleda, osiguravatelj ocjenjuje rizik ne samo prema stvarnoj pristupnoj dobi osiguranika, već koristi ocjenu povećanog rizika u osiguranju života (ARŽ) pogotovo u slučajevima:

- odstupanja od normalne tjelesne težine (i na više i na niže)
- te u slučaju prisutne bolesti osiguranika.¹⁷⁶

¹⁷⁰ Markov, M., Ocjena rizika i prihvat ponude u mješovitom osiguranju života, *op.cit.* u bilj. 4., str. 20.

¹⁷¹ Croatia osiguranje, Mješovito osiguranje života, *op.cit.* u bilj.74.

¹⁷² Ćurković, M., Liječnički pregled prije sklapanja životnog osiguranja, dostupno na: <https://burza.com.hr/portal/lijecnicki-pregled-prije-sklapanja-zivotnog-osiguranja/7048> (16.06.).

¹⁷³ *Ibid.*

¹⁷⁴ *Ibid.*

¹⁷⁵ *Ibid.*

¹⁷⁶ Markov, M., Ocjena rizika i prihvat ponude u mješovitom osiguranju života, *op.cit.* u bilj. 4., str. 21.

To dovodi do toga da osiguranik koji ima neki od navedenih rizika mora biti spreman platiti veću premiju za istu osiguranu svotu koju bi platila druga osoba iste pristupne dobi.¹⁷⁷ Osiguravatelji imaju na svojim web stranicama naveden popis bolesti koje osobito povećavaju vjerojatnost smrti te one uvjetuju obvezno povećavanje premije osiguranja za tog osiguranika, a u nekim slučajevima čak osiguravatelji neće prihvatiti sklapanje ugovora s tim osiguranikom.¹⁷⁸ Osim bolesti, sve više osiguravatelja provjerava i tjelesnu težinu osiguranika, pošto postoje znanstvena istraživanja koja pokazuju da povećana tjelesna težina može uzrokovati u budućnosti veći rizik za nekim bolestima te smanjenim životnim vijekom.¹⁷⁹ Zbog toga, osiguravatelji osiguravaju samo osobe s normalnom tjelesnom težinom, a to su zapravo osobe s idealnom tjelesnom težinom.¹⁸⁰ Idealnu tjelesnu težinu osobe možemo dobiti tako da izmjerenu visinu osiguranika u centimetrima umanjimo za 100.¹⁸¹ Primjerice, ako je osoba visoka 173 centimetra i od toga oduzmemo 100, dobijemo da je njezina idealna tjelesna težina 73 kilograma.¹⁸² Naravno, osiguravatelji su svjesni da nemamo svi idealnu tjelesnu težinu te dopuštaju određena odstupanja od nje, najčešće do 15 kilograma.¹⁸³ To nikako ne znači osoba koja prelazi taj prag ne može sklopiti ugovor o osiguranju života, već će ona to moći uz primjenu povećane tarife, čija je stopa povećanja određena u uvjetima osiguranja i ovisi naravno o tome koliko stvarna težina osobe odstupa od idealne težine.¹⁸⁴ Primjerice, ako osiguranik iz ranijeg primjera ima odstupanje od 31 kilograma, na svoju visinu od 173 centimetra plaćala bi premiju jednaku onoj koju plaća tri godine starija osoba.¹⁸⁵

5.2. Netočna prijava informacija

Jedna od osnovnih obveza ugovaratelja osiguranja prilikom ispunjavanja upitnika o zdravlju i sklapanja ugovora o životnom osiguranju općenito jest prijava osiguravatelju svih okolnosti

¹⁷⁷ *Ibid.*

¹⁷⁸ *Ibid.*, str.22.

¹⁷⁹ Čurković, M., Životno osiguranje „debeljuce“, dostupno na: <https://www.osiguranje.hr/ClanakDetalji.aspx?19585> (16.06.2024.).

¹⁸⁰ *Ibid.*

¹⁸¹ *Ibid.*

¹⁸² *Ibid.*

¹⁸³ *Ibid.*

¹⁸⁴ *Ibid.*

¹⁸⁵ *Ibid.*

značajnih za ocjenu rizika, a koje su mu poznate ili mu nisu mogle ostati nepoznate.¹⁸⁶ Svaka netočnost i nepotpunost prilikom prijave bitnih okolnosti za ocjenu rizika ide protivno načelima poštenja i savjesnosti te narušava odnos povjerenja između stranaka ugovora.¹⁸⁷ Posljedice kršenja obveze prijavljivanja svih bitnih okolnosti će ovisiti o tome je li ugovaratelj osiguranja namjerno ili nenamjerno prešutio odnosno dao netočan izvještaj te o tome bi li osiguravatelj svejedno, u slučaju da je imao potpunu i točnu sliku o svim rizicima, odlučio sklopiti ugovor o osiguranju.¹⁸⁸

Prema ZOO-u, u slučaju namjerne netočne prijave ili prešućivanja neke od okolnosti koja je takve naravi i toliko je bitna da u slučaju da je osiguravatelj ranije znao za nju, nikada ne bi sklopio ugovor s ugovarateljem, osiguravatelju ostaje opcija da ako želi, može zahtijevati poništaj takvog ugovora.¹⁸⁹ U tom slučaju, osiguravatelju ostaju sve naplaćene premije te može zahtijevati naplatu preostalih premija za razdoblje do dana podnošenja zahtjeva za poništaj ugovora, no ostaje mu obveza isplate osigurnine korisniku osiguranja ako se do tog trenutka ostvari osigurani slučaj.¹⁹⁰ Zahtjev za poništaj takvog ugovora se mora podnijeti u roku od tri mjeseca od dana saznanja za netočnost prijave ili prešućivanje, inače osiguravatelj gubi svoje pravo.¹⁹¹

S druge strane, ako se radi o nenamjernoj netočnosti ili nepotpunosti prijave, osiguravatelju ostaju dvije opcije.¹⁹² On može izabrati da u roku od mjesec dana od saznanja za netočnost ili nepotpunost prijave izjavi da raskida ugovor o osiguranju ili može odlučiti da ugovor ostaje na snazi ali uz prijedlog povećanja premije razmjernom povećanom riziku.¹⁹³ Ako se odluči za raskid ugovora, ugovor prestaje nakon isteka četrnaest dana od kada je svoju izjavu o raskidu priopćio ugovaratelju osiguranja.¹⁹⁴ U drugom slučaju, ako ugovaratelj osiguranja ne prihvati prijedlog osiguravatelja na povećanje premije u roku od četrnaest dana od kada je primio taj prijedlog, nastupa raskid ugovora *ex lege*.¹⁹⁵ U svakom slučaju, ako nastupi raskid ugovora, ovdje će osiguravatelj biti dužan vratiti dio premije koji otpada na vrijeme do kraja razdoblja

¹⁸⁶ ZOO, čl.931.

¹⁸⁷ Ćurković, M., Ugovor o osiguranju, *op.cit.* u bilj.2., str.269.

¹⁸⁸ *Ibid.*

¹⁸⁹ ZOO, čl.932.st.1.

¹⁹⁰ *Ibid.*, čl.932.st.2.

¹⁹¹ *Ibid.*, čl.932.st.3.

¹⁹² *Ibid.*, čl.933 st.1.

¹⁹³ *Ibid.*

¹⁹⁴ *Ibid.*,čl.933 st.2.

¹⁹⁵ *Ibid.*

osiguranja.¹⁹⁶ No ako se osigurani slučaj ostvario prije raskida ugovora, odnosno prije nego što su stranke postigle sporazum da ugovor ostaje na snazi uz povećanu premiju, naknada se smanjuje u razmjeru između stope plaćenih premija i stope premija koje bi trebalo platiti prema stvarnom riziku.¹⁹⁷

Ipak, osiguravatelj se neće moći pozvati na netočnost ili nepotpunost prijave ako su mu u trenutku sklapanja ugovora bile poznate ili mu nisu mogle ostati nepoznate okolnosti značajne za ocjenu rizika.¹⁹⁸

Vezano za netočnost prijave, nalazimo u zakonu posebne odredbe koje vrijede samo za ugovor o osiguranju života, a tiču se netočne prijave starosti osiguranika.¹⁹⁹ Ako su prilikom sklapanja police životnog osiguranja netočno prijavljene godine života osiguranika, a njegova dob prelazi granicu predviđenu u uvjetima i tarifama društva, ugovor o osiguranju će posljedično biti ništetan te osiguravatelju neće preostati ništa drugo nego da vrati sve primljene premije na ime te police.²⁰⁰ Ako dob osiguranika ne prelazi granicu predviđenu za osiguranje života, ali je svejedno netočno prijavljena manja dob od stvarnih godina života osiguranika, ugovor je valjan ali se osigurina smanjuje razmjerno ugovorenoj premiji i premiji koju bi inače plaćala osoba stvarnih godina osiguranika.²⁰¹ S druge strane, ako osiguranik ima manje godina nego što je prijavljeno u ugovoru, osiguravatelj će mu razmjerno smanjiti premiju te to povlači obvezu osiguravatelja na vraćanje razlike između primljenih premija i premija na koje ima pravo.²⁰²

¹⁹⁶ *Ibid.*, čl.933.st.3.

¹⁹⁷ *Ibid.*, čl.933. st.4.

¹⁹⁸ *Ibid.*, čl.935.

¹⁹⁹ *Ibid.*, čl.968.

²⁰⁰ *Ibid.*

²⁰¹ *Ibid.*

²⁰² *Ibid.*

6. PRAVO NA ZABORAV

6.1. Uvod

Pravo na zaštitu osobnih podataka je pravo koje uključuje zaštitu legitimnih interesa pojedinca, sprječavanje i sankcioniranje zlouporaba osobnih podataka, a zajamčeno je međunarodnim i nacionalnim propisima.²⁰³ U Republici Hrvatskoj regulirano je „Zakonom o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka“ koji je stupio na snagu 25. svibnja 2018. godine, a osigurava pravilnu provedbu izravno primjenjive Opće uredbe o zaštiti podataka (eng. *General Data Protection Regulation*, poznatija kao GDPR, dalje: „Opća uredba“).²⁰⁴ Unutar prava na zaštitu osobnih podataka, Opća uredba poznaje u članku 17. pravo na brisanje osobnih podataka („pravo na zaborav“).²⁰⁵ Pojedinac ima pravo zahtijevati brisanje osobnih podataka od voditelja obrade (organizacije, društva) u jednoj od sljedećih situacija:

- osobni podaci više nisu nužni u odnosu na svrhu u koje su prikupljeni ili obrađivani;
- povukao je privolu na kojoj se obrada temelji i ne postoji druga pravna osnova za obradu;
- uložio je prigovor na obradu svojih osobnih podataka te voditelj obrade nema jače legitimne razloge za obradu;
- osobni podaci nezakonito su obrađeni;
- osobni podaci moraju se brisati radi poštivanja pravne obveze iz prava Unije ili prava države kojoj podliježe voditelj obrade;
- osobni podaci prikupljeni su u vezi s ponudom usluga informacijskog društva.²⁰⁶

²⁰³ Kako možete ostvariti svoja prava zajamčena Općom uredbom o zaštiti podataka i Zakonom o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka?, dostupno na: <https://azop.hr/prava-ispitanika/> (16.06.2024.).

²⁰⁴ *Ibid.*

²⁰⁵ *Ibid.*

²⁰⁶ *Ibid.*

6.2. Rezolucija Europskog parlamenta 2020/2267 (INI)

Iako je primarna svrha „prava na zaborav“ bila omogućiti pojedincima pravo na brisanje osobnih podataka na online pretraživačima, osigurati im koliko toliko moguću kontrolu nad online prisutnosti njihovih osobnih podataka, pogotovo uklanjanje iz baza podataka različitih društava, ovo pravo se razvilo puno šire te se usmjerilo na zaštitu osobnih vrlo osjetljivih medicinskih podataka i njihovog utjecaja na mogućnost ugovaranja osiguranja.²⁰⁷ Kao što je već rečeno, osiguravatelji traže brojne informacije o zdravlju, dobi i težini pojedinaca prilikom sklapanja ugovora o osiguranju života kako bi procijenili sve rizike i tako odlučili o visini premije.²⁰⁸ Upravo se zato nedavno „pravo na zaborav“ počelo primjenjivati tijekom procesa prijavljivanja podataka o zdravlju kod životnog osiguranja, s fokusom na pacijente s rakom.²⁰⁹

Naime, Europska Unija je donijela strategiju „Jačanja Europe u borbi protiv raka“ kojim bi se pacijentima koji su preživjeli rak omogućio nesmetan pristup financijskim uslugama i spriječila neosnovana diskriminacija na području osiguranja.²¹⁰ Zatim je Europski parlament donio „Rezoluciju Europskog parlamenta od 16. veljače 2022. o jačanju Europe u borbi protiv raka – prema sveobuhvatnoj i koordiniranoj strategiji (2020/2267(INI))“, dalje „Rezolucija“.²¹¹ Za područje osiguranja velika novost je bila točka 125. Rezolucije, koja je je prvi puta upozorila osiguravatelje, ali i banke, kako prilikom ugovaranja ne bi smjeli diskriminirati osobe koje su preboljele rak u odnosu na ostale potrošače niti bi smjeli uzimati u obzir medicinsku povijest takvih osoba.²¹² Iako se rezolucijom ne uspostavlja jedinstvena legislativa, ona nameće obvezu svakoj državi Europske Unije na donošenje nacionalnog zakonodavstva najkasnije do 2025. godine, kojom će zajamčiti svim europskim pacijentima koji su preživjeli rak „pravo na zaborav“ 10 godina nakon završetka liječenja, a pacijentima kojima je rak dijagnosticiran prije

²⁰⁷ Navigating the implications of the “Right to Be Forgotten“, dostupno na: <https://ifhp.com/wp-content/uploads/2024/03/iFHP-White-Paper-Navigating-the-implications-of-The-Right-to-be-Forgotten-0324-2.pdf> (16.06.2024.), str.4.

²⁰⁸ The “Right to be forgotten” and its impact on life insurance business, An assessment from an insurance medicine perspective, dostupno na: https://www.munichre.com/content/dam/munichre/contentlounge/website-pieces/documents/MunichRe-Right-to-be-Forgotten-RTBF-Whitepaper.pdf/_jcr_content/renditions/original/MunichRe-Right-to-be-Forgotten-RTBF-Whitepaper.pdf (16.06.2024.), str.2.

²⁰⁹ *Ibid.*

²¹⁰ *Ibid.*

²¹¹ Rezolucija Europskog parlamenta od 16. veljače 2022. o jačanju Europe u borbi protiv raka – prema sveobuhvatnoj i koordiniranoj strategiji (2020/2267(INI)), SL C 342, 6.9.2022, p. 109–147, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022IP0038> (17.06.2024.).

²¹² *Ibid.*, t.125.

18. godine do pet godina nakon završetka liječenja.²¹³ Paralelno, nameće istu obvezu usklađivanja nacionalnih praksa u području procjene kreditne sposobnosti te da države EU uvedu zajedničke standarde „prava na zaborav“ u okviru mjerodavnih odredaba politike zaštite potrošača iz Ugovora o funkcioniranju Europske unije te da se osobama koje su preboljele rak osigura jednak pristup kreditima, da se spriječi diskriminacija i poboljša njihov pristup financijskim uslugama, a ne da ih se zbog njihove bolesti konstantno onemogućuje u drugim sferama života.²¹⁴ Rezolucija također poziva na uključivanje „prava na zaborav“ pacijenata koji su preživjeli rak u relevantno zakonodavstvo EU, a i pozdravlja napore Europske komisije koja planira u suradnji s poduzećima izraditi kodeks ponašanja kojim će se zajamčiti usklađenost poslovnih praksi pružatelja financijskih usluga s napretkom u liječenju raka i njegovom boljom učinkovitošću.²¹⁵

„Pravo na zaborav“ će se u praksi manifestirati na dva načina. Prvo bi značilo da osoba koja je preživjela rak i ne zahtijeva daljnje liječenje, osim terapije održavanja, može uskratiti sve informacije o tom raku prilikom prijave za financijske usluge, uključujući životno osiguranje, dok kod nekih drugih država će se to pravo manifestirati na način da su pacijenti ipak dužni prijaviti informaciju da su preboljeli taj rak ali da će osiguravatelji prilikom ocjene rizika i izračunavanja premije zanemariti tu činjenicu te ona ne ulazi u izračun.²¹⁶

Jedan od većih problema prilikom uspostavljanja „prava na zaborav“ jest što ne definiraju sve države na jednak način što znači da je pacijent preživio rak, odnosno u kojem točno trenutku se smatra da je bolest u remisiji i da bi ta osoba mogla biti tretirana u potpunosti jednako kao i bilo koja druga zdrava osoba pred osiguravateljem.²¹⁷ To je bitno u pogledu rokova, pošto ne možemo znati sa sigurnošću od kojeg trenutka računamo rok od 10 godina „bez bolesti“, odnosno 5 godina za osobe koje su bolest imale dijagnosticiranu prije 18. godine života.²¹⁸ Drugi razlog koji uzrokuje nesigurnost u području definiranja „prava na zaborav“ je i brzina kojom osoba u potpunosti preboli rak, odnosno broj godina koje zakonodavstvo određene države članice zahtjeva od osobe da je bila u potpunosti bez simptoma bolesti.²¹⁹ Upravo iz

²¹³ *Ibid.*

²¹⁴ *Ibid.*

²¹⁵ *Ibid.*

²¹⁶ The “Right to be forgotten” and its impact on life insurance business, An assessment from an insurance medicine perspective, *op.cit.* u bilj.208, str.2.

²¹⁷ Navigating the implications of the “Right to Be Forgotten“, *op.cit.* u bilj.207., str.5.

²¹⁸ *Ibid.*

²¹⁹ *Ibid.*

toga razloga bilo bi dobro da se donesu zajedničke opće smjernice kojima će se riješiti ova pitanja, izbjeci moguća nesuglasja i različita tumačenja od strane država, kao i osigurati jednak pravedan tretman svih bivših pacijenata na području osiguranja.²²⁰

Iako Rezolucija ima dobru namjeru zaštititi preboljele od raka, pitanje je kakav će utjecaj imati na osiguravatelje nesposobnost prikupljanja podataka bitnih za procjenu rizika prilikom sklapanja ugovora o osiguranju.²²¹

Dok je s jedne strane, koliko je poznato prema dostupnim medicinskim istraživanjima, kod osoba koje su imale dijagnosticiran rak u najranijim stadijima stopa preživljenja vrlo visoka, s druge je strane kod određenih tipova raka, iako je osoba prethodno bila u dugom nizu godina u remisiji bez simptoma, poznata visoka stopa smrtnosti, povratka raka ili razvoj drugih komorbiditeta.²²² Primjerice za razliku od osoba koje su preživjele rak dojke i koje su uz pravovremeno liječenje i dijagnozu imale mali postotak ponavljanja bolesti od 5-9 %, osobe koje su imale dijagnosticiran rak jajnika imaju visoki stupanj recidiva od 85 % te sarkom mekog tkiva ima šansu recidiva u 50 % pacijenata dok kasnija dijagnoza ove bolesti gotovo uvijek uzrokuje povratak bolesti.²²³ Također, osobe koje su preboljele rak, imaju veću šansu kasnije u životu razviti određene komorbiditete kao što su kardiovaskularne bolesti, dijabetes, visoki tlak, pretilost, depresiju, anksioznost i oslabljenje imunološkog sustava.²²⁴ Stoga, pitanje je kako će osiguravatelji reagirati na ovu novost u sklapanju životnog osiguranja te hoće li reagirati mijenjanjem izračuna premija polica osiguranja, uključiti klauzule izuzeća ili napraviti nove formulare sve to dok osiguravaju ravnotežu između poštivanja nove regulative Europske Unije i osiguravanja detaljne analize rizika.²²⁵

Europska federacija za osiguranje i reosiguranje Insurance Europe također se uključila u raspravu tako što je izdala tri dokumenta u kojima je dala svoje mišljenje o uvođenju „prava na zaborav“ na području osiguranja.²²⁶ Insurance Europe je naime bila potaknuta nedavnim donošenjem „Direktive (EU) 2023/2225 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. listopada 2023.

²²⁰ *Ibid.*

²²¹ The “Right to be forgotten” and its impact on life insurance business, An assessment from an insurance medicine perspective, *op.cit.* u bilj.208, str.2.

²²² *Ibid.*

²²³ Navigating the implications of the “Right to Be Forgotten“, *op.cit.* u bilj.207., str.6.

²²⁴ *Ibid.*, str.5.

²²⁵ *Ibid.*, str.6.

²²⁶ Risk-based underwriting, How the losses of the few are spread among the many, dostupno na: <https://www.insuranceurope.eu/priorities/2473/risk-based-underwriting-incl-ec-beating-cancer-plan>, (18.06.2024.).

o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive 2008/48/EZ“, u kojoj je također na području potrošačkih kredita uvedeno „pravo na zaborav“.²²⁷ Oni smatraju kako bi pravo potrošača da ne moraju otkriti prijašnju dijagnozu određenih bolesti s popisa koje bi odredio osiguravatelj, uzrokovalo brojne probleme u sektoru osiguranja, a pogotovo:

- Ograničeni pristup osiguranjima za sve potrošače: naime, omogućavanje „prava na zaborav“ bi moglo dovesti do univerzalnog povećanja premija za ostale potrošače i/ili bi dovelo do smanjenja pokrića za sve potrošače zbog velike nesigurnosti s kojom će se morati nositi osiguravatelji;
- Nestanak nekih proizvoda osiguranja: dugoročno, zbog povišenih premija proizvodi mogu postati financijski neisplativi ili nezanimljivi potrošačima, što bi u konačnici dovelo do niske stope osiguranosti ranjivih skupina;
- Nesigurnost potrošača: zbog budućih povećanja lista uključenih bolesti te nedefiniranih rokova od kojih vrijedi „pravo na zaborav“, uvest će konfuziju među potrošače te njihovu nezainteresiranost za osiguranjem pošto tajenje nekih informacija ključnih za osiguranje može dovesti do ništivosti tog ugovora;
- Netransparentan sustav: konačne liste bolesti država članica bit će definirane u skladu sa stručnim mišljenjem pojedinaca, a ne na temelju iscrpnih znanstvenih i medicinskih istraživanja i statistika koje bi mogle ukazati na vjerojatnost da se dogodi osigurani slučaj, i da se u skladu s time određena bolest uključi na listu;
- Nesigurnost osiguravatelja da isplati buduća potraživanja: upravo zato što neće moći sa sigurnošću znati koliki je rizik smrti osiguranika jer neće imati sve potrebne informacije za izračun, neće moći pravilno ispunjavati svoje regulatorne obveze prikupljanja rezerva za buduća potraživanja.²²⁸

Konačno, federacija Insurance Europe je odlučila da će pronaći zajednički kompromis s Europskom komisijom, Europskim parlamentom, organizacijama pacijenata koji su preboljeli rak te zajednicom akademika kako bi postigli optimalno rješenje implementacije „prava na

²²⁷ Direktiva (EU) 2023/2225 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. listopada 2023. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive 2008/48/EZ, PE/22/2023/REV/1 SL L, 2023/2225, 30.10.2023, dostupno na: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302225 (18.06.2024.).

²²⁸ Risk-based underwriting, Consumer Credit Directive: Including right to be forgotten for persons with prior diagnosis would be bad for consumers, dostupno na: <https://www.insuranceeurope.eu/news/2706/consumer-credit-directive-including-right-to-be-forgotten-for-persons-with-prior-diagnosis-would-be-bad-for-consumers> (19.06.2024.).

zaborav“ u praksi.²²⁹ Umjesto nametnutih rigidnih pravila Europske Unije, predlaže provedbu „prava na zaborav“ putem fleksibilnog kodeksa ponašanja, koji će biti dogovoren sa svim sudionicima te ići u korak s eventualnim novim znanstvenim spoznajama.²³⁰ Nadalje, zagovara da „pravo na zaborav“ na razini EU bude dovoljno fleksibilno i prilagodljivo različitim vrstama raka, različitim faktorima koji utječu na ozdravljenje, prilagodljivo potrebama i karakteristikama različitih tržišta te da ipak u konačnici osiguravatelj ima zadnju riječ prilikom određivanja premija i procjene rizika.²³¹

6.3. Usporedba europskih pravnih sustava

Nakon donošenja Rezolucije 2022. godine, države članice EU imaju na raspolaganju do kraja 2025. godine da unesu u svoje zakonodavstvo „pravo na zaborav“ bivših pacijenata oboljelih od raka.²³² Danas, 8 je država članica uredilo ovo pitanje u svojem zakonodavstvu: Španjolska, Portugal, Francuska, Belgija, Nizozemska, Italija, Rumunjska i Cipar.²³³ Državama se ostavio prostor da samostalno uredi pitanje „prava na zaborav“ te su neke članice odlučile odstupiti od uputa iz Rezolucije, značajno smanjujući vremenski period potreban za ostvarivanje prava i/ili proširujući pravo i na neke druge bolesti osim raka ili na neke druge proizvode osim životnog osiguranja.²³⁴ Ono u čemu se najviše razlikuju je broj godina nakon kojih se zdravstveno stanje smatra „zaboravljenim“, tako primjerice u državama Beneluksa, Italiji i Portugalu to iznosi 10 godina, u Rumunjskoj nakon 7 godina, a u Francuskoj i Španjolskoj 5 godina nakon preboljenja.²³⁵ Najfleksibilniji pristup razvila je Belgija, koja je u posebnom dokumentu usvojila referentnu tablicu sa smanjenim vremenskim ograničenjima potrebnima za ostvarivanje „prava na zaborav“ za posebne neinvazivne tipove raka, bazirane na najrecentnijim

²²⁹Insurance Europe, Position paper, The EC Beating Cancer Plan — reflections on the right to be forgotten, dostupno na: <https://www.insuranceeurope.eu/mediaitem/a9e11e69-e18e-47f2-9987-08c5e8b4637c/The%20EC%20Beating%20Cancer%20Plan%20%E2%80%94%20reflections%20on%20the%20right%20to%20be%20forgotten.pdf> (19.06.2024.), str.2.

²³⁰ *Ibid.*

²³¹ *Ibid.*

²³² Navigating the implications of the “Right to Be Forgotten“, *op.cit.* u bilj.207., str.4.

²³³ Overview of legislation at the national level, dostupno na: <https://endingdiscrimination-cancersurvivors.eu/national-level/> (22.06.2024.).

²³⁴ The “Right to be forgotten” and its impact on life insurance business, An assessment from an insurance medicine perspective, *op.cit.* u bilj.208, str.2.

²³⁵Securing equal treatment and non-discrimination in financial services for European cancer survivors, dostupno na: <https://www.esmo.org/policy/right-to-be-forgotten> (22.06.2024.).

znanstvenim podacima o navedenim patologijama, a koje Belgijski centar za zdravstvenu skrb (KCE) ažurira svake dvije godine.²³⁶ Također, Belgija je prva država EU koja je usvojila kodeks ponašanja kojim belgijska udruga osiguravatelja Assuralia proširuje „pravo na zaborav“ i na osiguranje zajamčenog prihoda za osobe koje su preboljele rak.²³⁷ Naime, to osiguranje osobama pruža punu ili djelomičnu naknadu za smanjenje ili gubitak profesionalnog prihoda zbog nesposobnosti za rad uzrokovanog bolešću ili nesrećom, neovisno o vrsti profesije, a uvođenjem kodeksa ponašanja, osiguravatelji više neće moći uzimati u obzir rak prilikom izdavanja osiguranja zajamčenog prihoda.²³⁸ Kao što je bilo rečeno, preporuka Rezolucije je bila da se razdoblje potrebno za ostvarenje „prava na zaborav“ skрати kod pacijenata kojima je rak dijagnosticiran prije 18. godine na pet godina poslije završetka liječenja, a u kojima nije bilo simptoma bolesti, što su Belgija, Nizozemska, Portugal i Cipar primijenili na dijagnozu do 21. godine života mladih pacijenata.²³⁹ Francuska, kao predvodnica u pitanju „prava na zaborav“, proširila je od srpnja 2019. godine listu bolesti sa skraćenim vremenskim periodom za ostvarivanjem prava i na rak bubrega, leukemiju, rak prostate, cističnu fibrozu i hepatitis C.²⁴⁰ Također je s godinama napušten sustav ispunjavanja upitnika o zdravlju prilikom traženja kredita za kupnju nekretnine koja će biti primarno prebivalište klijenta, a za dobivanje zajma, pod određenim uvjetima postavljen je limit od 17.000 € do kojeg se iznosa neće tražiti dodatni podaci o zdravlju klijenta.²⁴¹ U Francuskoj je tako „pravo na zaborav“ ostvarilo popriličan uspjeh, gdje je na temelju ankete 2017. godine utvrđeno da više od 40 % stanovništva zna za primjenu ovog zakona, a 84% tvrdi da to pravo omogućuje bivšim oboljelima da se vrate normalnom životu.²⁴² Nizozemska je primjerice uvela gornju dobnu granicu, pa tako osiguravatelji neće moći tražiti podatke nakon određenog razdoblja o ranijim bolestima kod životnog osiguranja osobe koja je preboljela rak, ali to vrijedi za osiguranike do 71. godine

²³⁶ Factsheet on the Right to be forgotten* for cancer survivors in the EU National Legislations Legal Background and current status from France, Belgium, Luxembourg, the Netherlands and Portugal, European Cancer Patient Coalition, dostupno na: <https://ecpc.org/wp-content/uploads/2021/11/Factsheet-RTBF-5MS-112021.pdf> (22.06.2024.), str.3.

²³⁷ *Ibid.*

²³⁸ *Ibid.*

²³⁹ Overview of legislation at the national level, *op.cit.* u bilj. 233.

²⁴⁰ Factsheet on the Right to be forgotten* for cancer survivors in the EU National Legislations Legal Background and current status from France, Belgium, Luxembourg, the Netherlands and Portugal, *op.cit.* u bilj.236, str.2.

²⁴¹ *Ibid.*

²⁴² The ‘right to be forgotten’: improving access to loans and insurance for cancer survivors, <https://www.all-can.org/efficiency-hub/the-right-to-be-forgotten-improving-access-to-loans-and-insurance-for-cancer-survivors/> (23.06.2024.).

života, a ako se radi o ugovaranju osiguranja za troškove pogreba, onda to vrijedi do njihove 61. godine života.²⁴³

Španjolska, među zadnjim je državama koje su uvele „pravo na zaborav“ u svoje zakonodavstvo, a potaknulo ju je istraživanje provedeno od strane Fundacije Josep Carreras u studenom 2022. godine, u kojem je sudjelovalo 400 mladih osoba koje su preboljele teški oblik leukemije ili limfom, od kojih 47% potvrđuje da su imali poteškoće prilikom traženja kredita, a 83% je naišlo na problem prilikom ugovaranja životnog osiguranja.²⁴⁴ Zanimljivo, sve do lipnja 2023. godine kada je uvedeno „pravo na zaborav“, pacijenti koji su u nekom trenutku života imali rak, morali su obnavljati vozačku dozvolu svake tri godine što im je uzrokovalo dodatne poteškoće u svakodnevnom životu.²⁴⁵ Upravo zato 28. lipnja 2023. godine Španjolska je odlučila donijeti zakon „Real Decreto-ley 5/2023“ objavljen u službenom glasilu („Disposición 15135 del BOE núm. 154 de 2023 Página 183“) kojim je u članku 209. unijela izmjene Zakona o ugovoru o osiguranju (la Ley 50/1980, de 8 de octubre, de Contrato de Seguro)²⁴⁶ Izmjenama zakona omogućeno je svim ugovarateljima osiguranja da nakon što je prošlo 5 godina od završetka radikalnog liječenja bez ponovne pojave bolesti, ne moraju davati informacije o bolesti, niti im se smiju nametati teži uvjeti u obliku više premije niti diskriminirati zbog toga u vidu manje odštete.²⁴⁷ Problem se javlja zbog nedostatka definicije „radikalnog liječenja“, kojeg na temelju tumačenja Ministarstva zdravstva možemo podrazumijevati kemoterapiju i radioterapiju, ali pitanje je bi li završetak liječenja bio tek u trenutku kada osoba završi kemoterapiju ili kada završi eventualno hormonalnu terapiju ili imuno terapiju iako nema više simptoma bolesti.²⁴⁸ Pozitivan aspekt odredbe je svakako i ovlast dana Vladi da putem Kraljevskog dekreta može izmijeniti rokove iz ove odredbe vezane za „pravo na zaborav“ za specifične onkološke patologije, sukladno razvoju znanstvenih spoznaja.²⁴⁹ Pitanje koje ostaje urediti u budućnosti je tko će kontrolirati i voditi usklađivanje

²⁴³ Factsheet on the Right to be forgotten* for cancer survivors in the EU National Legislations Legal Background and current status from France, Belgium, Luxembourg, the Netherlands and Portugal, *op.cit.* u bilj.236, str.4.

²⁴⁴ ¿Qué es el derecho al olvido oncológico y cómo se regula?, dostupno na: <https://fcarreras.org/blog/que-es-el-derecho-al-olvido-oncologico-y-como-se-regula/> (23.06.2024.).

²⁴⁵ *Ibid.*

²⁴⁶ *Ibid.*

²⁴⁷ *Ibid.*

²⁴⁸ *Ibid.*

²⁴⁹ Egusquiza Balmaseda, M.A., Olvido oncológico: protección de datos de salud y no discriminación, Revista de Derecho, Empresa y Sociedad (REDS), ISSN-e 2340-4647, N°. 22-23, 2023, dostupno na: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/9294269.pdf>, str.27.

podataka sukladno novim znanstvenim istraživanjima, ali i tko će voditi brigu da se svi podatci bivših onkoloških bolesnika obrađuju u skladu s odredbama zakona.²⁵⁰

²⁵⁰ *Ibid.*

7. ZAKLJUČAK

Životnim osiguranjem ugovaratelj osiguranja ne osigurava samo svoj život, već i u određenim podvrstama životnog osiguranja, investira u budućnost svojih potomaka, korisnika osiguranja, kojima će u slučaju ostvarenja osiguranog slučaja, u ovom slučaju smrti osiguranika, osiguravatelj isplatiti osigurani iznos dogovoren u uvjetima osiguranja, a koji je prikupljen na temelju redovitih uplata premija na mjesečnoj, kvartalnoj, polugodišnjoj ili godišnjoj bazi.

Osiguravatelj se štiti traženjem popunjavanja obveznih upitnika o zdravlju osiguranika ili pod određenim uvjetima preventivnim zdravstvenim pregledom kako bi se utvrdilo postoje li otegotne okolnosti na strani osiguranika. Dob, zdravstveno stanje, težina, konzumacija alkohola ili duhana, spol, zanimanje pa čak i hobiji su sve faktori koji mogu utjecati na prijevremenu smrt osiguranika. Stoga se na temelju posebnih aktuarskih izračuna i tablica smrtnosti određuju premije za pojedinog osiguranika, a koje mogu varirati poprilično ovisno o riziku na strani osiguranika.

Zbog diskriminacije osiguranika koji su u prošlosti preboljeli rak, odbijenica od strane osiguravatelja, povišenih cijena polica osiguranja, činjenice da je svakodnevno sve veći broj oboljelih od raka ali i pritiska od strane udruga oboljelih od raka, Europski parlament je Rezolucijom uveo pojam „prava na zaborav“. Time se želi omogućiti pristup pod jednakim uvjetima kreditima i životnom osiguranju pojedincima koji su proveli 10 godina bez simptoma od preboljenja raka, odnosno 5 godina ako im je bolest bila dijagnosticirana prije punoljetnosti. Određene države članice EU već su implementirale pravo u svoje zakonodavstvo, uz manje razlike vezane za zakonski rok potreban za bolest u remisiji.

Unatoč nastojanjima da se ostvari potpuna jednakost osoba koje su preboljele rak na tržištu, i dalje su vidljivi nedostaci u zakonodavstvu koje im to onemogućavaju. Većina europskih država, uključujući Hrvatsku, su u potpunosti zanemarile svoju obvezu uređivanja „prava na zaborav“ u svojem zakonodavstvu, pokazavši time kako put prema ostvarenju jednakosti neće biti nimalo lak. Iako se i danas vode vrlo žustre rasprave oko potrebe uvođenja ovog prava, gdje osiguravatelji s jedne strane tvrde da će se na duge staze samo produbiti već postojeći problemi na tržištu, poskupiti premije za ostale potrošače, nestati potražnja za određenim policama osiguranja i uzrokovati veliki troškovi i nesigurnosti za osiguravatelje, s druge strane ne možemo zanemariti postotak osoba koje su ili će se u životu susresti s ovom opakom

dijagnozom te se možemo samo nadati kako će se postići konsenzus koji će svima olakšati pristup uslugama.

8. POPIS LITERATURE

STRUČNI ČLANCI I PUBLIKACIJE:

- Benazić, D., Međuovisnost kvalitete i premije usluga životnog osiguranja, *Market-Tržište*, vol. 18, br. 1-2, 2006., str. 67.-80.
- Bravar, A.; Mamić, S., Životno osiguranje, *Osiguranje : hrvatski časopis za teoriju i praksu osiguranja* 49 (2008), 2, str. 50.-66.
- Ćurković, M., Ugovor o osiguranju, *Pravo u gospodarstvu : časopis za gospodarsko-pravnu teoriju i praksu : a journal for business law theory and practice* - 44(2005.),4; str.264.-274.
- Egusquiza Balmaseda, M.A., Olvido oncológico: protección de datos de salud y no discriminación, *Revista de Derecho, Empresa y Sociedad (REDS)*, ISSN-e 2340-4647, N°. 22-23, 2023, dostupno na: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/9294269.pdf>, str.15.-29.
- Factsheet on the Right to be forgotten* for cancer survivors in the EU National Legislations Legal Background and current status from France, Belgium, Luxembourg, the Netherlands and Portugal, European Cancer Patient Coalition, dostupno na: <https://ecpc.org/wp-content/uploads/2021/11/Factsheet-RTBF-5MS-112021.pdf> (22.06.2024.), str.1.-9.
- HANFA edukativna brošura: Osiguranje, dostupno na: <https://www.hanfa.hr/media/szoni3st/za-web-osiguranje-2019.pdf> (13.05.2024.), str.8.
- Krhan, S., Potražnja za životnim osiguranjem - usporedba razvijenih i nerazvijenih Europskih zemalja : diplomski rad (2015.), Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, str.1.-63.
- Krišto, J., Draganić, L., Kelava, K. i Turković, P. (2021). Pogled generacije Z na životno osiguranje. *Hrvatski časopis za OSIGURANJE*, (5), str.81.-95.
- Kuliš, A., Determinante potražnje za životnim osiguranjem u Republici Hrvatskoj: Diplomski rad, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, 2020., str.1.-82.
- Matijević, B., Uvod u nove oblike životnih osiguranja, *Osiguranje : hrvatski časopis za teoriju i praksu osiguranja*, 33, 2002.,4, str. 31.-39.
- Markov, M., Ocjena rizika i prihvat ponude u mješovitom osiguranju života, *Osiguranje i privreda: Časopis za teoriju i praksu osiguranja*, 36, 1996., 11-12, str.16.-25.

- Markov, M., Pravo ugovaratelja osiguranja života prije nastupa osiguranog slučaja, *Osiguranje : hrvatski časopis za teoriju i praksu osiguranja*, 38, 1998., 1-2, str.15.-30.
- Nikšić, S., Pisani oblik ugovora i drugih pravnih poslova. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 72, br. 1-2 (2022.): str.299.-328.
- The “Right to be forgotten” and its impact on life insurance business, An assessment from an insurance medicine perspective, dostupno na: https://www.munichre.com/content/dam/munichre/contentlounge/website-pieces/documents/MunichRe-Right-to-be-Forgotten-RTBF-Whitepaper.pdf/_jcr_content/renditions/original/MunichRe-Right-to-be-Forgotten-RTBF-Whitepaper.pdf (16.06.2024.), str.1.-7.

DOMAĆI I EU PROPISI:

- Direktiva 2009/138/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2009. o osnivanju i obavljanju djelatnosti osiguranja i reosiguranja (Solventnost II) (preinačeno) (Tekst značajan za EGP), posebno izdanje na hrvatskom jeziku: Poglavlje 06 Svezak 010 Str. 153 – 307.
- Direktiva (EU) 2023/2225 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. listopada 2023. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive 2008/48/EZ, PE/22/2023/REV/1
SL L, 2023/2225, 30.10.2023, dostupno na: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302225 (18.06.2024.).
- Rezolucija Europskog parlamenta od 16. veljače 2022. o jačanju Europe u borbi protiv raka – prema sveobuhvatnoj i koordiniranoj strategiji (2020/2267(INI)), *SL C* 342, 6.9.2022, p. 109–147, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022IP0038> (17.06.2024.).
- Solvency II, dostupno na: <https://huo.hr/hr/ostale-korisne-informacije/solvency-ii>
- Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23)
- Zakon o osiguranju (NN 30/15, 112/18, 63/20, 133/20, 151/22)
- Pravilnik o rasporedu vrsta rizika po skupinama i vrstama osiguranja odnosno reosiguranja (NN 23/16, 27/16, 42/19, 142/22).

SUDSKA PRAKSA:

- Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL v Conseil des ministres, 1. ožujak 2011., C-236/09, ECLI:EU:C:2011:100, t.18.

WEB STRANICE:

- Allianz-dokument s ključnim informacijama, dostupno na: https://www.allianz.hr/content/dam/onemarketing/cee/azhr/privatni/hr/files/pdfs/docfinder/zivot/%C5%BEivot/arhiva/kid_allianz_zivot_m6u-300_921-11-0118.pdf (15.06.2024.).
- Croatia osiguranje, Mješovito osiguranje života, dostupno na: https://crosig.hr/zivotno-osiguranje/mjesovito-osiguranje-zivota/?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjw3ZayBhDRARIsAPWzx8pp8JV0d-31iJIVJiKboMjDxDsQIVHawtOn0lbim1pkau0SS1SVPPUaAqthEALw_wcB (16.5.2024.).
- Ćurković, M., Liječnički pregled prije sklapanja životnog osiguranja, dostupno na: <https://burza.com.hr/portal/lijecnicki-pregled-prije-sklapanja-zivotnog-osiguranja/7048> (16.06.2024.).
- Ćurković, M., Životno osiguranje „debeljuce“, dostupno na: <https://www.osiguranje.hr/ClanakDetalji.aspx?19585> (16.06.2024.).
- Daniel S.: Glavni oblici životnog osiguranja kojeg se naziva i „četvrti mirovinski stup“ (2019.), dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/glavni-oblici-zivotnog-osiguranja-kojeg-se-naziva-i-cetvrti-mirovinski-stup-26235>
- 10 Factors Affecting Life Insurance Premiums, dostupno na: <https://www.forbes.com/uk/advisor/life-insurance/factors-affecting-life-insurance-rates/> (12.06.2024.).
- Getting a life insurance exam: What to expect and how to prepare, dostupno na: <https://www.guardianlife.com/life-insurance/exam> (12.06.2024.).
- Hrvatska enciklopedija, Tontine, dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/tontine> (17.5.2024.).
- Informacija ugovaratelju osiguranja prije sklapanja ugovora za riziko životno osiguranje, dostupno na: <https://www.triglav.hr/wps/wcm/connect/portal-hr-p/2a76a9df-35b2-45b0-8a40->

[e36624057cce/Informacija+ugovaratelju+osiguranja+Riziko+%C5%BEivotno.pdf?MOD=AJPERES&CONVERT_TO=url&CACHEID=ROOTWORKSPACE.Z18_L8HG1982O07B80QNUCFOVM0MQ2-2a76a9df-35b2-45b0-8a40-e36624057cce-olJY3.C](https://www.uniqa.hr/UserDocsImages/dokumenti/obrasci/Lije%20Dni%20Dk%20i%20podaci%20o%20zdravlju%20-%20%20C5%BEivotno%20osiguranje.pdf)
(8.6.2024.)

- Insurance Europe, Position paper, The EC Beating Cancer Plan — reflections on the right to be forgotten, dostupno na: <https://www.insuranceeurope.eu/mediaitem/a9e11e69-e18e-47f2-9987-08c5e8b4637c/The%20EC%20Beating%20Cancer%20Plan%20%20E2%80%94%20reflections%20on%20the%20right%20to%20be%20forgotten.pdf> (19.06.2024.), str.2.
- Kako možete ostvariti svoja prava zajamčena Općom uredbom o zaštiti podataka i Zakonom o provedbi Opće uredbе o zaštiti podataka?, dostupno na: <https://azop.hr/prava-ispitanika/> (16.06.2024.).
- Liječnički podaci o zdravlju - životno osiguranje, dostupno na: <https://www.uniqa.hr/UserDocsImages/dokumenti/obrasci/Lije%20Dni%20Dk%20i%20podaci%20o%20zdravlju%20-%20%20C5%BEivotno%20osiguranje.pdf>, (12.06.2024.).
- Mješovito osiguranje života, dostupno na: <https://crosig.hr/zivotno-osiguranje/mjesovito-osiguranje-zivota/> (15.06.2024.).
- Moj-bankar.hr, Osiguranje u slučaju vjenčanja, dostupno na: <https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/O/Osiguranje-u-slucaju-vjencanja> (16.5.2024.).
- Moj-bankar.hr, Premija osiguranja, dostupno na: <https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/P/Premija-osiguranja> (20.5.2024.).
- Mješovito osiguranje života, dostupno na: <https://crosig.hr/zivotno-osiguranje/mjesovito-osiguranje-zivota/> (15.06.2024.).
- Navigating the implications of the “Right to Be Forgotten“, dostupno na: <https://ifhp.com/wp-content/uploads/2024/03/iFHP-White-Paper-Navigating-the-implications-of-The-Right-to-be-Forgotten-0324-2.pdf> (16.06.2024.), str.4.
- Overview of legislation at the national level, dostupno na: <https://endingdiscrimination-cancersurvivors.eu/national-level/> (22.06.2024.).
- Osiguranje.hr, Premija, dostupno na: <https://www.osiguranje.hr/ClanakDetalji.aspx?281> (20.5.2024.).
- Riziko životno osiguranje, dostupno na: <https://www.merkur.hr/zivot-kalkulator> (15.06.2024.).

- Risk-based underwriting, How the losses of the few are spread among the many, dostupno na: <https://www.insuranceeurope.eu/priorities/2473/risk-based-underwriting-incl-ec-beating-cancer-plan>, (18.06.2024.).
- Risk-based underwriting, Consumer Credit Directive: Including right to be forgotten for persons with prior diagnosis would be bad for consumers, dostupno na: <https://www.insuranceeurope.eu/news/2706/consumer-credit-directive-including-right-to-be-forgotten-for-persons-with-prior-diagnosis-would-be-bad-for-consumers> (19.06.2024.).
- Securing equal treatment and non-discrimination in financial services for European cancer survivors, dostupno na: <https://www.esmo.org/policy/right-to-be-forgotten> (22.06.2024.).
- Svota osiguranja i/ili osigurana svota odnosno određivanje maksimalnog iznosa za pokriće štete, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/svota-osiguranja-i-ili-osigurana-svota-odnosno-odre%C4%91ivanje-maksimalnog-iznosa-za-pokrice-stete-15528> (15.06.2024.).
- The ‘right to be forgotten’: improving access to loans and insurance for cancer survivors, <https://www.all-can.org/efficiency-hub/the-right-to-be-forgotten-improving-access-to-loans-and-insurance-for-cancer-survivors/> (23.06.2024.).
- Triglav osiguranje, Osiguranje za slučaj nastanka kritičnih bolesti i ozljeda, dostupno na : <https://www.triglav.hr/wps/wcm/connect/eaeaa553-29e6-44c3-99b9-a28460368377/LIPID+%E2%80%93Dodatno+osiguranje+kriti%C4%8Dnih+bolesti+i+ozljeda+%E2%80%93osnovni+paket.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=eaeaa553-29e6-44c3-99b9-a28460368377> (16.5.2024.).
- Uvjeti za životno osiguranje, dostupno na: https://www.agramlife.hr/wp-content/uploads/2021/09/4_AGL-OPCI-UVJETI-AG-19-R.pdf (15.06.2024.).
- Uniseks police osiguranja - revolucija ili nepotrebna odluka?, dostupno na: <https://hrportfolio.hr/vijesti/ekonomija/uniseks-police-osiguranja-revolucija-ili-nepotrebna-odluka-21121>, (11.06.2024.).
- Update on “Value for Money” concerns in the life insurance sector, dostupno na : <https://www.arendt.com/news-insights/news/update-on-value-for-money-concerns-in-the-life-insurance-sector-outcome-of-the-cao-quantitative-questionnaire/> (23.5.2024.).
- Wiener: vrste životnog osiguranja i njihove razlike, dostupno na: <https://www.wiener.hr/vrste-zivotnog-osiguranja-i-njihove-razlike.aspx>, (15.5.2024.).

- ¿Qué es el derecho al olvido oncológico y cómo se regula?, disponible en: <https://fcarreras.org/blog/que-es-el-derecho-al-olvido-oncologico-y-como-se-regula/> (23.06.2024.).